EX
LIBRIS

Ms. Codex 217

V. S. L.

In nomine ſancte et individue trinitatis Amen
Incipit prohemium de arte bene moriendi

CVm de preſentis exilij miſeria · mortis tranſitus ꝓpter moriendi imperitiam multis non ſolum laycis uez etiam religioſis atq; deuotis / difficilis nimis multūq; periculoſus . immo etiam terribilis ualde plurimum uideatur · ꝺcirco in preſenti materia que de arte moriendi eſt / quedam breuis exhortationis modus circa eos q̄ in mortis articulo ſunt ꝺſtituti · hic mentis intuitu eſt ſ̄bili ꝺſideratione notandus atq; ꝓpendendus · eo q̄ modus iſte ḡnaliter omnibus catholicis ad artem et notitiam bene moriendi conquirendam plurimum ualere atq; prodeſſe p̄ot Continet aut̄ materia iſta ſex particulas · Quar̄ prima de laude mortis et ſcientia bene moriendi extat · Secūda tēptationes morientium continet · Tertia interrogationes Quarta quandam inſtructionem cum obſecrationibus · et Quinta exhortationes · Sexta continet orationes dicendas ſuper agonizantes ab aliquo aſſiſtentium

Prima particula de laude mortis et ſcientia bene moriendi ·

CVm omnium terribilium mors corporis ſit terribiliſſima · Dic̄ ꝑh̄c in .3°. Ethicor̄ aut Mors t̄n aīe tanto eſt horribilior atq; deteſtabilior quanto aīa corpore eſt nobilior atq; pretioſior · dicente ꝑſ · Mors peccator̄ peſſima · Sed in hys michilo nus eodem ꝓpheta atteſtante · pretioſa ſemper eſt i conſpectu dn̄i mors ſanctor̄ eius qualicūq; etiam morte morte moriantur · Non ſolum aut̄ pretioſa eſt mors ſanctor̄ martir̄ · uer̄ etiam alior̄ iuſtor̄ bonor̄q; xp̄ianor̄ necnon etiam peccator̄ quantūcūq; maligno r̄ vere contrit or̄ · et in vera fide ac i ſancte matris ecclie uni

tate morientium Sedm illud Apoc. Bti mortui qui in do
mino moriuntur. Propter qd etiam diuina ait sapientia
Sapie. Justus si morte preoccupatus fuerit in refrige
rio erit. Si tn moriturus in temptationibus atq; alijs
in mortis agonia sibi necessarijs constanter atq; prude
ter se tenuerit atq; rexerit quēadmodū sequentia mani
festant. Et ideo de laude mortis. dū taxat bonorum
Quidam sapiens sic ait. Mors nichil aliud est qm exi
tus de carcere. trimis exilij. depositio oneris grauissimi. i.
corpis omniū egritudinum terminatio. omniū periculoz
euasio omniū malorz consumptio omnium vinculorum
diruptio. debiti naturalis solutio. reditus in patriam. in
gressus in gloriam. Vnde etiā 1° dr. Melior est dies mor
tis die natiuitatis. Qd minime de bonis et electis tm modo
est intelligendū. Quia malis atq; reprobis nec dies nati
uitatis nec mortis bona dici pōt. Quapter bonus xpian?
ymo etiam pctor quilibet uere contritus et fidelis de mor
te corporali etiam qualitercumq;. qualitūcq; ue de causa
sibi illata. contristari non debet neq; perturbari. nec ipz
pertimescere. sed sponte atq; uoluntarie. mentis ratione
que sensualitati utiq; dnatur. mortem suscipiat atq; suf
ferat. patienterq; sustineat. sua in hac re uoluntatem ple
narie diuine conformans atq; dmittens uoluntati ut
tenetur. Si tn bene et secure hinc egredi voluerit atq;
mori. Quodam sapiente sic dicente. Bene mori est libē
ter mori. Vnde subdit idem. Vt satis uixerim nec am
nec dies fatiunt hec ille. Cum igit ex debito atq; iure
naturali omnes mori necesse sit. ymo et omnino opor
teat qn quatr et ompons uoluerit. Cumq; ipius dei vo
luntas semper et ubiq; sit bona iusta atq; recta. Eo q sic
Cassianus in libro collationū testatur. fidelissimus de

omā que uidentᵉ ut aduersa ut prospera pro nrīs utilitatib⁹
dispensat magis q̄ est pro suoꝝ salute et cōmodo ꝓuid⁹
atq; sollicitus q̄m nos ipi sumus ꝓ nob. Et cum mortem
corpalem subterfugere et euadere atq; immutare nīme
ualeamus. Idcirco mortem ipām etiam sensualitate recal
citrante ex mentis ratione bene dispolite uoluntarie
et libenter absq; murmure et contradictione q̄n deus ꝛ
uoluerit debemus acceptare. Vnde seneca. feras nō cul
pes q̄ mutare non uales. Et iterq; dicit idem. Si uis ista
quibus urgeris effugere non ut alibi sis oportet sed alius.
Preterea ut homo xpianus bene et secure moriat necesse
ei extat ut mori sciat. Scire aut mori ut quidam sapiēs
ait est paratum hre cor et aiam oi tempe ad superna ut q̄n
cumq; mors venerit paratum eum inueniat ut absq; omni
retractatione eam recipiat. quasi qui sotij sui dilecti adue
tum desideratum expectat. hec ille. hec est scia utilissima
in qua religiosi precipue magis q̄m seculares sine inter
missione quotidie atq; diligēter sollicitus studere debent
ut eam ueraciter apprehendant. presertim cū religionis
status idipm exigat et requirat. Q̄m q̄m etiam quilibet se
cularis et clericus et laycus siue ad morienduꝫ dispositus
ac paratus fuerit siue non obedire q̄n ei placuerit teneat.
Debet itaq; non solum religiosus uerū etiam xpianus quili
bet bonus et deuotus qui bene et secure mori desiderat ta
liter uiuere et sic se habere in patia ut et mortem habeat
in desiderio. Exemplo pauli qui dixit. Cupio dissolui et
esse cum xpo. Hec de scia moriendi breuit dicta sufficiant
pro pnti. Igitur de temptationibus morientium est no
tandum

Secunda particula.

Sciendum aūt q̄ morituri in extremis grauiores
habent temptationes et tales quales in uita sua

numq̄ habuīt. Sunt aut huiꝰ temptationū quinq̄ principa
les. Quarū prima temptatio in fide. Prima tēptacō i fide
Prima est in fide eoq̄ fides totius salutis extat fundam
tum teste apto qui ait. Fundamentū aliud nemo pot ponē.
Vnde et Augustinus. Fides est bonoꝝ oīm fundamentum
et humane salutis initium. Et ideo itēq̄ dicat aptus impos
sibile est sine fide placere deo. Vnde Johannis 3ᶜ Qui non
credit iam iudicatus est. Cum ergo talis tantaq̄ i fide co
stitat uis ut sine ea nulli omo salus esse possit. Ideo diabolus
totis viribus hoīem in extremis ab ea totaliterꝫ auertere
nititur ut saltem ad deuiandū ea aut aliquibꝰ erroribꝰ
superstitiosis ut hereſim sapientibꝰ ipm decipe elaborat.
Bonus aūt xpianus nō solum principalibus fidei articulis
uerꝫ etiā toti sacre scripturē in omnibus et per oīa tr edē
tenetur ad minus implicite. ac etiam scē romane ecclesie
statutis subiectus esse. et i illis firmit permanēe atq̄ mo
ri. Alioquin q̄m cito i aliquo premissoꝝ errare incipit
tam cito a tua deuiat ute et salutis. Sciendū tñ indubie
q̄ in temptatione ista atq̄ aliis sequentibꝰ diabolus nulli
omnino q̄ diu liberi arbitrij usum bene dispositeratio
nis habuīt nisi sponte ei consenserit aliquatenus po
terit preualere. Neq̄ q̄ igitur bonus catholicus diaboli
illusiones terrores atq̄ persuasiones omes trinē debet.
qui mendax est sicut et pr eius. ipa met ueritate attes
tante. fit firmissime in uera fide. ac scē matris ecclesie unī
tate et obedientia uiriliterꝫ persteret ac intrepidus mo
retur. Est aūt utile atq̄ bonū sicut in quibusdam reli
gionibus fieri solet. ut symbolum fidei carta agonizantes
alta dicat noīe pluriesq̄ repetat. ut per hoc firmius
ad fidei constantiam animet. et ab eo demones qui audi
re illud nequeunt abigant. Porro ad uere fidei constan

tiam etiã principaliter iuuare debet infirmu/ fides antiquor/ fide
lium · scilicet Abraham ysaac · Iacob · Silr et fides infidelium
ut Iob · Raab meretricis · Achor et similium · Ac fides aplor.
Necnon innumerabiliu martiru · confessor/ atq; uirginum ·
Nam per fidem omes antiqui et moderni deo placuerunt ·
qua ut dictu est sup̃ · Impossibile est sine fide placẽ deo · Item/
ad idem etiã inducere debet infirmu duplex utilitas fidei · i
Una est q̃ uera fides omnia pot · Teste dño ihu in euangelio · Oia
possibilia sunt credenti · Alia est q̃ uera fides omnia impe
trat sicut idem dns ait · Quicquid orantes petitis credite
et accipietis · etiã si dixeritis monti huic tollere se fiat
montes caspij · petente Alexandro magno adunati sunt
Secunda temptatio est desperatio que Sed̃a temptatio ·
est cont̃ spem et confidentiam quã homo hr̃e debet in deo ·
Cum em̃ infirmus doloribus cruciat̃ in corpe · tunc dyabolꝰ
dolorem dolori superaddit obiiciendo ei pct̃a sua/ modis quibꝰ
pot/ ut eũ ad desperatione inducat · Insuper etiã tim/ mortis
tum ꝓpam · m · li° m° de uilitate conditionis humane · Qui
libet hõ tam bonus q̃m malus anteq̃m aiã de corpe exeat eius
egrediat̃ iudex Cristum in cruce positum · bonis in consola
tionẽ malis aut ad confusionem ut erubescant fructum
redemptionis non habere · Sciendum insuper q̃ dyabolus
presertim hoi pct̃a non confessa que cõmisit in agone rep̃
sentat · ut eũ sic in desperatione trahat · Sed ꝓpt̃ hoc
de uenia nullus õo debet desperare etiam si tot latrocinia
furta et homicidia ꝓpetrasset/ quot sunt maris gutte et are
ne · etiam si de eisdem prius numq̃m egisset pniam/ nec ea
confessus fuisset · nec etiam in odio ad confitendu eadem ha
beret facultatem in hiloniq̃ desperare non debet · nam in
tali casu sufficit solum uera contritio interior · Teste ps̃. Cor
contritu̇ et humiliatum deus non despicit · Et Ezechiel

ait. Quacumq; hora peccator ingemuerit saluus erit. Vnde et Bernardus ait Maior est dei pietas qm̃ queuis mi quitꝫ. Et Augustinus super Johannem dicit. De nemine desperandum est dum est in hac uita. Solum desperationis est. qđ mederi non pot. Vnde et idem. Non nocent mala preterita si nō placent. Nullus ergo debet desperare debet. etiam si solus totius mundi pcta cōmisisset. In casu etiā q̃ ei constaret q̃ de nūo dampnandus esset. nullatenus tm̃ propter hoc desperandum esset / eo q̃ per desperationē mchil aliud agit mli q̃ per eam piissimus deus multo magis offenditur. et pcta alia fortius aggrauant. pena qꝫ etna usq; in infinitum augmentat. Prom̃de ad confidentiā ueram quam pcipue infirmus in deum hrē debet in agone / inducere eum debet dispositio xpi in cruce. de qua dicit Bernhardus Quis nō rapiet ad spem et ad impetrandū confidentiā si attenderit in cruce xpi corporis dispositionem. Vide caput inclinatum ad deosculandum. brachia extensa ad amplexandū. manus perforatas ad largiendū. latus apertum ad diligendum / totius corporis extensionē ad se totum impendendum hec ille. Nullo ergo modo quilibet desperare debet. sed in deo plenarie confidere. Nam hec uirtus valde est laudabilis magnaq; meriti coram deo ad quam nos hortatur aplus dicens. Nolite amittere confidentiam vrām que magnam habet remunerationē. Preterea q̃ nullus peccator etiam qualitercumq; magnus demerita debeat desperare. Exemplum euidentissimū habemus in petro xpm negante. In paulo eccliam persequente. In matheo et Zacheo publicanis. In maria magdalena peccatrice. et in muliere in adulterio deprehensa. In latrone pendente in cruce iuxta xpm. In Maria egyptiaca. Necnon in multis peccatoribus tam notoriis atq; sceleratis.

Tertia temptatio

Tertia temptatio est impatia que est contra caritatē quate
netur deum diligere super oia. Nam morituris maximus
dolor corporis accidit. hijs ꝑcipue qui non morte nāli q̄
rara est. sicut manifesta docet experientia. sed frequenter ex
accidentibus puta febre aut apostemate aut alia infirmitate
graui et afflictiua atq; longa dissoluunt. Que quidē infir
mitas plerosq; et ꝑcipue ad mortem indispositos et mute
morientes. ac defectum iuē caritatis habentes adeo reddit
impatientes atq; murmurantes. ut plerosq; ex nimio dolo
re et impatia amentes et insensati iudicantur. Sic sepe
uisum est in multis. Ex quo iuē constat q̄ tales utiq; ī uera
desituunt caritate teste hyeronimo qui ait. Si quis cum
dolore egritudinē ut mortem suscipit signū est q̄ deū suffi
cientez non diligit. Necesse est ergo omō hoī qui bene mōi
uoluūt. ut ī qualibet infirmitate q̄ntūcūq; afflictia longa uel
breui. ante mortem et ī morte nō murmuret. eo q̄ teste Gre
gorio ī moralib⁹. Iusta sunt cuncta que patimur. Et dō mal
de multum est. si de iusta passione murmuram⁹. Qd̄ q̄ pati
ens sit scd̄m illud lucē. In patia vra possidebitis aias vras. Nā
sicut per patiam aia possidet⁹ atq; custodit⁹. Sic per impati
entiam atq; murmur perdit⁹ et dimpnat⁹. Teste Gregorio
ī omelia. Qui sic ait Regnū celoz nullus murmurans ac
cipit. Si aut sic ꝑ quia ut Albertus magnus de uera cōtriti
one dicat. Vere contritus ad omne afflictione infirmorum
et puniroz letantez se ꝑ et offerret. ut pro offensa deo satisfa
cere digne posset. q̄nto magis infirmus quisq; suā ꝑ am so
lam infirmitatem multis aliozz infirmitatibus sine cōpa
tione leuiorem debet patient⁹ et libent⁹ sustinere. Preter
tim cū infirmitas ante mortem sit q̄ qd̄dam purgatoriū
cū tollerat⁹ ut oportet. q̄n videlicet patienter libenterq; cu
ḡtatu dme tollerat. Nam scd̄m Albertum. Non solū gra

Nō.

nō

titudme mdigemus m hȳs que sunt ad nr̄am consolationem i
sed et̄iā m hȳs que sunt ad nr̄am afflictionē. Vnde et Grego
rius ait. Diuina dispensatione agitur ut ꝑ plurium nutio
plurior egretudo adhibeat. Dicat ergo quisq; infirmus et
pretipuē morturus cum Augustmo. hic seca hic ure ut
meternū mihi parcas. Vnde et Gregorius Misericors
deus tpalem adhibet seueritatem ne eternam ultionē. Cū
aūt temptatio ista militet cōt caritatē sine qua nullo
pōt esse salus ideoq; caritas vera patiens est atq; omnia
suffert teste aplo ubi studiose notandum atq; ponderan
dū extat q̄ qudiat oia michil penitus excipit. Omnes
igit̄ corporis egritudines sine murmure et difficultate
mentis ratione tollerande sunt. Vnde Augustinus amāti
michil est difficile neq; impossibile. Quarta temptatio.
Quarta temptatio est ī ipius complacentia que est sup
bia spūalis. Post q̄m dyabolus qui deuotis et religiosis
atq; perfectis magis est infestus. Cum em hominem ad de
uandū m fide aut ad desperationē uel ad impatiam nō
pōt inducē tunc aggredit̄ eum per sui ipius cōplacen
tiam tales ī cum iaculans cogitationes. O q̄ fortis es
ī fide q̄m fortē mspe et q̄m constans in patientia. O q̄
multa bona operatus es et huiod. Sed cauēt hoc dicit
ysidorus non tibi arroges non te iactes nō te insolenter
extollas. michil de te ꝑsumas. michil tibi bom tribuas. Nam
tanta pollet esse sui complacentia ut per hanc dampnaret̄
Vnde Gregorius Quis reminiscendo bonū q̄d gessit dum se
apud se erigit. apud ae̊ auctorem humilitatis cadit. Debet
igit̄ morituru esse cautus cum per superbiam sentit se tep
tari. ita aut se tunc humiliet atq; deprimat sua pcta recog
tando. et q̄d ignorat an odio ul' amore dignus sit. Ne
aūt desperet debet michilominus etiam cor suū ad deum

erigere per spem dei misericordiā que est sup oīa opera ei⁹
cogitando atq; ponderando et p̄ fidelissim⁹ est qui est veri
tas infallibilis iurando per ip̄m̄ h̄am reppmisit dicens. Vuio ego
dicat dñs. Nolo mortem pectatoris q̄ē ſmitet² itaq; homo be
atum Anthonium cui dyabolus dixit. Anthon tu me vincis
cū em̄ uolo te exaltare tu te deprimis. et cum te uolo dep̄m̄ē
tu te erigis. Sic ergo fatiat unusquisq; siue sanus siue infirm⁹
et victus est diabolus Quinta temptatio

Quinta temptatio que magis seculares atq; carnales in
festat. est inimia occupatio rer⁹ tēpalium atq; exterior⁹ u
circa uxores liberos et amicos carnales diuitias atq; alia
que īuita sua dilexerunt. Nam qui bene et secure mori uolu
erit. debet oīa tp̄alia et exteriora simpl̄r atq; totalit̄ postpo
nere et se deo totum plenarie cōmittere. Vnde Scotus sup
q̄rto sm̄a⁹ dicit. Si quis infirmus cum se iam uidet mori
turū nult mori et plene consentit īmorte ac si eam per se
elegisset. penā mortis sic patient̄ sustinendo satisfacit pro oī
bus uenialibus pc̄is ymo aufert aliquid ad satisfatiend⁹ u
p̄ mortalibus. Quapter ual de utile est atq; oīo necē in tali
necessitatis articō uoluntatem suam per oīa. dine confir
mari uoluntati sic et oportet. Raro aut aliquis secularis
uel carnalis etiam religiosus nult se ad morte disponere.
aut q̄d deterius est. quotcūq; de hac re audire. etiam cū iam
ipō facto agonizat. sperans se euasurū. q̄d reuera periculosis
simum atq; absurdissim⁹ est in hom̄e xp̄iano ut dicit Can
tor parisiensis. Notandū uero q̄ dyabolus in ombus tēp
tationib⁹ predictis homine neq; q̄ cogere poterit nec etiam
ei alias aliquatenus prevalere. ut sibi consentiat q̄ diu
usum habuerit rationis nisi sponte ei uoluerit consentire
q̄d certe non solum bono xp̄iano uer⁹ etiam cuilibet pectatōi
q̄tumcūq; magno super oīa est cauendū. Vnde ap̄lus. fidelis

nō

est deus qui non patiet vos temptari sup id qd potestis. sed faciet etiam cum temptatione puentum ut possitis sustinē. ubi sic dicat glō. fidelis est deus et uerax in promissis qui dat nō resistere potenter utiliter et perseueranter. dat potentiam ne uincamur. grām ut mereamur. constantiam ut vincamus. facit puentū id est uirtutis augmentū puentū ut possitis sustinere ne defitiatis sed vincatis. qđ fit per humilitate. Vnde Augustin⁹. Illa non crepant in fornace qui non habet uentum superbie. humiliet igit se homuncio pctōr sub potenti manu dei. et uictoriam optinere poterit dn̄m auxiliante omni temptatione egritudine et tribulatione malorum et dolore usq ad mortem inclusiue Tertia particula

Deinde secuntur interrogationes que fieri debet a morituris dū adhuc usum habent rationis et loquendi. et hoc ido ut si quis minus dispositus fuerit ad moriendū de meliori informet atq ī eode confortet. Debent aut interrogationes iste fieri isto modo. primo querat sic fr̄ater. Credis qđ ī fide xpi morieris R. at Etiam. fateris te non tam bene uixisse sicut debuisses R. Etiam. pentet te R. Etiam. habes uoluntate emendandi si spatiū uiuendi habueris R. etiam Credis qđ pte mortuus est dns ihs xpus filius dei. R. etiam Credis te non posse nisi per mortē eius saluari R. etiā Age ergo dum in te est aiā tua ei semper grās. et ī hac sola morte solamen et fiduciam tuam constitue in nulla alia confiduciam habens. huic etiam morti te totū inuolue. Et si dns uoluerit te iudicare. dic dnē. mortem dn̄i nr̄i ih̄u xpi obitio inter me et te et iuditium tuū. alter tecū non contendo. Si dixerit qđ merueris dampnationē. Dic mortem dn̄i nr̄i ih̄u xpi obitio inter te et mala merita mea. ipsius qđ dignissime passionis meritū offero pro

merito qđ ego habere debuissem et heu nō habō. Dicat ibi
mortem dm̄ nr̄i ihu xp̄i ponemtez me et iramtua dem
de dicat ter. In manus tuas dne̅ mendo sp̄m meū. Et idipz
dicat ꝯuentus qp si nō pōt loqui dicat ruentus ut astan
tes. In manus tuas domine. Imendamus sp̄m eius et secu
rus morit nec uidebit mortē ēternū. Porro cū mt'ro
gationes predicte solum personis religiosis atqz deuotis
ꝯpetere atqz suffitere uideant. Debent tn oms xp̄ian
siue seculares siue reglares scd̄m Cancellariū parisiensem
modo subsequenti de suo statu et salute imagine certius
atqz clarius inquiri atqz mformari et p̄mo sit. Credis
oms pncipales fidei articulos et msuper toti sacre scrip
ture per oia scd̄m sanctoz catholicoz atqz orthodoxoz
sc̄e eccl'ie doctoz expositione et detestaris oms hereses et
errores atqz supstitiones ab eccl'ia r̄pbatos. Et letaris
msuper qp m fide xp̄i et sc̄e matris eccl'ie unitate et obedia
morieris. Scd̄o queratr sic. Recognoscis te creatorē tuū sepe
et multipl'r atqz grauit offendisse. Nam Bernh'us sup can.
sic ait. Scio neminē ablqz sui cognitione saluari. de qua m
mz matez salutis humilis oritr timor dn̄i qui et ipe sicut
initium est sapie ita et salutis. Tertio doles ex corde de o
bus pctis coñt dei maiestatem. amorem atqz bonitatem
cōmissis et boms obmissis et gratis neglectis non solum
timore mortis ul' pene cuiuscumqz sed magis amore dei et
iustitie ex caritatē qua teneamur deum super oia diligere.
et petis super omnibus istis uenia. Optas msuper cor tu
um illuminari ad oblitoz cognitione. ut de eis spetialr
ualeas penitere. Quarto pponis ueraciter te uelle emen
dare si superuiuere habeas et numqd plus mortaliter pecca
re scienter et exppposito. sed potius omia qñtūcumqz ca
ra dimittere. ymo etia iutam corpalem perdere. antequa

deū plus uelles offendere. Rogas nūquiper deū ut det tibi gr̄az
hoc ꝓpositū ōtinuandi et non readiuuandi. Quinto mō dul
ges ex corde omnibus qui tibi numq̄m aliq̄d nocumentum
uerbo ut facto intulerunt atq; te offenderūt ob amorem
et ueneratione dn̄i nr̄i ih'u xp̄i a quo et tu uem̄ speras.
Petis etiā cōsimilit' indulgerī et remitti tibi ab hīs quos
offendisti quouismodo. Sexto uis per te ablata restitui m
tegraliter in quantum teneris iuxta tuaz facultatū ualo
rem. etiam ad omniū bonoz tuoz restitutionem atq; renūtiatio
nem. ubi alias satisfactio fieri nō ualeret. Septimo queraī.
Credis q̄ prote mortuus sit xp̄ūs et alit' saluari non potes
nisi per meritū passionis ihu xp̄i et agis etiā de hoc gr̄as
deo ex corde q̄ntum uales. Quotiemq; igit' ad p̄dictas interroga
tiones ex conscia bona et fide non ficta bene poterit affir
matiue respondere satis euidens argumentum salutis ha
bet si sic decesserit q̄ sit de nūo saluando. Quisquis nō
de p̄missis ab alio interrogatus non fuerit p̄sertim cum
satis sint pauci atq; rari qui huius artis habeant scientiaz
introrsus redeat interrogans seipm̄ subtilius considerando
an taliter sit dispositus ut p̄fertur. eo q̄ absq; tali dispōne
nulli omo pōt esse salus. Qui aūt sic dispositus est ut dic
tum se totum passioni xp̄i recōmendet et cōmittat et co
tinue quantū possit et infirmitas permiserit eam rum
inet atq; meditet. Nam per hoc oīs dyaboli temptatio
nes et insidie maxime superantur Quarta particula

Preterea cum secūm Gregorium oīs xp̄i ac tho nr̄a
sit instructio. Idcirco ea que xp̄c in orute moriens
fecit eadem cuilibet morituro pro suo modulo
atq; possibilitate in extremis extant facienda. Fecit autem
xp̄s in cruce quinq;. Orauit em̄. Nam dr̄s p̄mo oratione p̄s
almos. Deus deus respice in me. et octo sequentes usq; ad

uersum ultum mduluue. Jn manus tuas dñe ꝛc. Jtem sdo fle
ut teste apto. Jtem tertio clamauit. Quarto pr̄i aiam cōmē
dauit: atq; quinto spm tradidit. ut euangliste attestantur.
Sic et mlr mus ī mortis artic̄lo constitutus. orare debet
saltē corde si non pōt uoce. Vnde ysidorus. Melius est cum
silentio orare corde ꝙm sono uocis. qm̄ solum uerbis ꝙm mte
tu mentis. Sdo debet clamare fortit̄ silr corde non voce. pl⁹
em̄ attendit deus cordis desiderium qm̄ clamorē vocis. Nam
corde clamare non est aliud nisi pctor̄ remissionē. utiamq;
et̄iam fortitr desiderare. Tertio debet plorare non oculis
carnalib⁹ sed lacrimis cordis. scilicet uere pentendo. Quar
to aiam deo cōmendet dicens. Jn manus tuas ꝛc Quinto spm
tradat ut videlz uoluntarie moriat. uoluntatē suam i hoc
diuine conformans uoluntati ut operi. pinde qm̄ diu agon
izans loqui et usum rationis hr̄e potuerit sequentes dicat ob
secrationes Oratio O sūma deitas imensa bonitas cleme
tissima et glorioissima trinitas sūma dilectio amor et cari
tas miserere mihi misero peccatori. tibi em̄ dmendo spm
meum. Jtem dicat. O deus meus pissime p̄r. p̄r misericor
diaz misericordiam fac huic pauperie creature tue adiuta
me nunc etiam ī ultima necessitate succurre dñe iam egenti
aīe et desolate ut nō a camib⁹ infernalib⁹ deuoret. Stē dicat
Oratione O ulcissime et amantissime dñe ihu xp̄e fili dei
uiui ob honorem et uirtutē tue beatissime passionis rube me
recapi inter nūm electorz tuorz saluator et redemptor me⁹
redde me totū tibi nō me remuas ad te uenio non me repel
las Jtem dicat O omnipotens ihu xp̄e paradisum tuū postulo
non ob ualorem meor̄ meritorz cum sim pulus et cinis
et pctor miserrimus. ꝯ ī ūtute et efficatia tue sacratissime
passionis per quam me misz redimere uoluisti et michi
paradisum tuo p̄tioso sanguine emere dignat⁹ es. Jtem dicat

pluries repetendo uel ad minus ter istum versum Dirupisti
dñe uincula mea tibi sacrificabo hostiam laudis ℞ Nam
uersus iste scdm Cassiodorꝝ tante uirtutis creditꝰ ut pcta
hominꝫ dimittantꝰ. si in fine iuste terminata confessione dicatur
Item dicat. Dñe ihu xpe ꝓpter illam amaritudinẽ quam ꝓ
me sustinuisti i cruce maxime illa hora qñ sanctissima aĩ=
ma tua egressa est de corpe tuo miserere miserrime aĩme
mee ẽgressu suo Item post hec inuocet et seruosissime atq;
instantissime corde et ore mq̃tum preualet gloriosissimã
ginem Mariam sic dicens O Regina celorꝝ mater mi
refugium pctorꝝ reconcilia me unigenito filio tuo. cuius de=
mentiam ꝓ me indigno pctore interpella. ut ob amorem
tui mea remittat crimina. perducens me ẽ gloriam suam
Angelos deinde precib⁹ inuitet inquiens. Spũs celorꝝ
angeli beatissimi assistite q̃so migranti ex hoc seculo et po
tenter me eripite ab omnibus aduersariorꝝ meorꝝ insidijs
et animam meam i vrm consortium assumite. tu ꝑcipue angele
bone custos meus a dño deputatus Deinde aplos martires
Confessores atq; virgines speciales tñ illos sanctos atq; sas
quos uel quas prius sanus in veneratione habuit et dilexit
i auxilium sibi inuocet i ista necessitatis articlo diligenter
Item dicat demde ter ut ult⁹ hec uba ul' similia i sntia que bto
Augustino ascribunt Pax dñi nri ihu xpi et uirtus pas
sionis eius et signum sancte crucis et integritas beatissime
uirginis Marie et benedictio omnium sanctorꝝ et custodia an
gelorꝝ necnon suffragia omnium electorꝝ sint inter me et
omnes inimicos meos visibiles et inuisibiles in hac hora
mortis mee Amen Postea subiungat etiam ter dicendo
ultimum uersum Largire clarꝝ uespere. Si aut infirmus
ꝓductas obsecrationes oms non sciat ul' infirmitate mua
lestente dicere non possit Dicat eas aliquis de assistentib

clara uoce coram illo mutatis que sunt mutanda. Spē vero agonizans q̄m diu usum hr̄e potuerit rationis. oret mtra se corde tm̄. atq; desiderio q̄ut sciat et possit. et ita orando spm̄ dn̄o reddat et saluus erit. ¶ Quinta particula.

N Otandum de mde sane atq; studiose q̄ rarissime aliquis etiam inter religiosos et deuotos ad morte. se disponit tēpestiue ut oportet eo q̄ quilibet diutius se uicturu estimat nequa q̄ scilicet credens se cito moriturū q̄d minime mstimetu diaboli fieri certum est. ¶ Nam sicut luce clarius constat. plurimi per talem manem spem seipos neglexerunt. aut intestati ut im puisi et mdispositi morientes. Quapter quisquis caritate et timorem dei. necnon zelum habeat aiaz talem vnum quēq; p̄ximoz egrotantem aut i alio corporis ul'ae periclo constitutum studeat sollicitius mduc̄e et mon̄e Quatenꝰ p̄mo et principaliter ombus postpositis de spuali medi tina et remedio q̄ catius sibi q̄ndeat mdilate. frequēter em̄ ut quedam decretalis dicat. Corpalis mfirmitas exae languore ortū habet. Et ideo ꝑpa per eandem decretalem cu libet medico corporis districte precipit ne cuiq̄ egroto corporea conferat meditina priusq̄m ad spualem medicu requirendū eundem moneat et mducat. Sed resista iam q̄ ab ombꝰ uexitū mdtarum citius em homines carna lem querunt meditinam q̄m spualem. Silr etiā oia mala alia et aduersa pro peccatis nutu dei solent euenire. ꝑpha attestante qui ait. ¶ Non est malum i ciuitate q̄d dn̄s no fecerit. Intelligē nō malum culpe: sed pene pro culpa q̄m ob rem infirmus quisq; aut i alio constitutus periculo studiosius extat mducendus ut ante diē cum deo pace sibi faciat spualem preomb̄ adhibens meditina sac̄ mēta videz ecclīastica deuote recipiendo testamentū ordmando

No

domū suam atq; negotia alia si que habet legittime disponēdo.
Nullatenus aūt infirmo detur spes minima corpalis sanitatis
consequende. cuius tm cōtrariū tam frequent' fieri solet aml'
tis impedim aliaz. etiam circa illos qui actu agonizant. eo
q; nullus eoz aliquid audire vult de morte Vnde sed'm
Cancellarium parisien. Sepe per unā talem imaginem et flam
consolationē et fictam sanitatis corporee confidentia certā
incurrit hō dampnationē. Et ido hortandus est infirmus
ut per ueram contritionē. puramq; confessionē ad ēp̄m curz
sanitatem. Qd' etiā ad salutem corporis si sibi fuerit expe
diens ualere poterit. et ita quietior erit atq; securior. Cu
aūt teste Greg' uera contritio rara sit. Cumq; sed'm Aug'
i l'o sm̄az dis. 30. aliosq; doctores. pmā que videt' haberi
i extremis uix sit uera pmā sufficiens ad salutem. In illis pre
cipue sicut constat qui toto tpe uite sue precepta dīna uota
q; spontanea numq̄m atq; uera egit. sed solum ficte atq; spetue
tenus seruauerunt. Idcirco vm cuiq; tali ad mortis articlm
deducto est suadendū. ut sed'm suam possibilitatem in emtis
ratione laboret ad pmām ordinatam seuueram. ut videlicz
nō obstante dolore ul' timore inherentibus utat' ratione.
q̄ntū pōt. et conet' hre displicentia uolūtariam ēp̄t' finem
debitum ideſt ēp̄t' deum. et remitat' male inclinationem habit'
et delectationem p̄cedentium. et laboret ad displicentia q̄ntā
poterit hre licet breue. Et ne in desperationē mittatur
ēponat' ei illa que superius i sedā particula de temptatione
desperationis dicta sunt. Silit' moneat' ut etiam cont' alias
temptationes ibidem positas animosus existat. fortiter
atq; uiriliter resistendo. presertim cum per diabolū nīme
possit cogi. Item moneat' etiā ut decedat tamq̄m uerus et
fidelis xp̄ianus Attendat' insuper an in aliquo excōica
tionis astrictus teneat' ut informet' quatenus i hoc totis

virib⁹ ordmatiom ſancte matris ecclie ſe ſubmittat ut abſolua
tur. Item ſi moriturus plixum tpis ſpatium ad ſua recolle ec
tionē habeat ut nō morte feſtina preuemat⁹ legende ſunt
cora eo a preſentib⁹ hiſtorie et orationes deuote in quibus
prudem ſanus amplius delectabat⁹ uel recenſenda ſunt di̇na
p̄cepta ut pfunduis meditet⁹ ut ſi quid mueuerit ſe contra
ea negligent⁹ delinquiſſe. Si infirmus ulum loquendi perdi
dit habet tñ ſanam et integram notitiam ad int̄rogationes
ſibi factas ul' orōnes coram eo recitatas ſigno aliquo exteri
ori ul' ſolo cordis conſenſu reſpondeat. hoc em̄ ſufficiat ad ſa
lutem. Curandū tñ ex tat ut int̄rogationes fiant anteqū loq̄
di uſum perdat. Nam ſi ī int̄rogationib⁹ ueriſimil' appareat re
ſponeſ infirm̄ nō uſq; q̄q; ſufficientes exiſtere ad ſalutem.
remedium per informationē neceſſariam opponat⁹ modo quo
fieri poterit meliori. Etiam ſi manifeſtandū fuerit periculum
qđ̄ mauerit nō obſtante ſi de hoc ptimū terreat⁹. Iuſtius eſt
em̄ ut cū t'rore ſalubri compūgatur et ſaluet⁹. q̄m̄ q̄ cū blan
ditijs et diſſimulatione noxia cōdempnet⁹. Abſurdū quippe
nimis eſt et xp̄iane religiom conſtruū ymo dyabolicū ut hō
xp̄iano moritūo mortis et aie periclm̄ ex humano timore ne
conturbet⁹ abſcondatur. Quo cōſt ysayas ꝓpha regem Ezech
iam egrotantē usq; ad mortē ſalubrit' terruit dicens eum
moriturū cū tñ adhuc mori nō deberet. Et Gregorius mo
nachum ꝓprietarium ī mortis articulo conſtitutū. ut ī 4⁹ lib⁹
dialogor̄ legit⁹ terruit ad ſalutem. Item preſentet⁹ infirmo
ymago crucifixi que ſemper circa infirmos eſt habenda ut
etiam bt̄e uirginis aut alterius ſancti que prudem ſanus vene
rabat⁹. habeat⁹ etiā ſemper aqua benedicta que ſuper infirmū
et alias circūquaq; frequent' aſpergat⁹. ut uel ſic ab eodem demo
nes compeſcant⁹. Si nō oīa p̄miſſa breuitas ſmat. ꝓponende
ſunt orōnes ille pſertim que n̄ro ſaluatori dnō ih'u xp̄o diri

gunt. Nequaq̃ etiam cuiq̃ morienti amica carnales uxor liberi diuitie ac alia tpalia ad memoriam reducant̃ msi m q̃situm id infirm spualis sanitas postulat et requirit. Porro ī materia ista que extreme necessitatis extat subtilissime considerent̃ atq; ponderent̃ singula pcta sine quib⁹ adiecta sunt aduerbia eo q̃ non uerbis sed aduerbiis meremur: put in compendio theologice ueritatis. li° 2°. c. 1. cōtinet̃. Cui placet et libent̃ sine periculo bene et sedare mori uelit meritorie talis curare debet curiosius ut moriendi artē eiusq; dispositionē p̃ missam dum adhuc sanus sit solliciatus studeat et addiscat neq; aliq̃n mortis expectans ingressum. Nam dico tibi frater carissime in ueritate cōfide michi. Q̃ morte a graui infirmitate ingrediente ipsa deuotio egredietur. Et q̃nto ꝑ̄ minus hoc accesserit seu minus ualuerit. tanto longius illa fugam dabit. Si ergo nō uis decipi nec errare sanus esse studeas dum sanus sis et usum habeas bn̄ dispositionis ac dn̄s tuor̄ actum esse possis. O q̃m multi ymo infiniti ultimam necessitatē expectantes seipsos decepерunt atq; neglexerunt. Vide ergo frater atq; caue si placz ne et tibi sic cōtingat. Nulli aut̄ incongruum uel inuidendum de tam solerti cura et solicita dispositione ac studiosa exhortatione erga morientib⁹ ut p̃mittit̃ adhibenda. quia nimz tanta talisq; uis et necessitas ipius est indicta ac mandabit ut si possibile foret. tota ciuitas ad morientē conuenire deberet festinantez sicut ī quibusdam religiomb⁹ moris extat. ubi statutū est q̃n infirmus morti ꝑximat. tunc oportet q̃ more audita tabula quacumq; hora oms fratres ubicūq; fuerint dimissis ombus occurrant q̃m citius morienti. Vide et dicut q̃ religiosi et mulieres ꝑter sui status honestatem currere non debeant nisi ad morientē et adignem. Sexta pticula.

Ultimo sciendum q̃ orōnes seq̃tes dici possunt

sup̄ez mfirmū laborantē i agone. Quisi est plona reglaris/ co
uocato prmū cōuentu cū tabula ut moris est/ premittatur
letania cū oz̄onib⁹ et plālmis consuetis atq; ordmarijs more
solito. postea si adhuc supuiuit subūgant⁹ oz̄ones sequentes ab
aliquo presentiu prout oportunū fuerit et tēpus patiat⁹.
que etiam pluries iterari possunt ꝓpt' mfirm devotionem
si ulum habuerit rationis. Hoc tū de salutis necessitate non
oportet. sed ꝓptez mfirm cōmoditatē atq; devotionē/ labora
tis i extremis fieri pōt. Porro apud mfirmos seculares dicāt⁹
oz̄ones iste ꝓut devotio et dispositio ac cōmoditas ipsoz/ ac
assistentium id requirit et tp̄us limat. Sed sunt heu pauci
simi non solū apud sclares uez eaem i plerisq; religiombus
qui huius sce habeant artem et i mortis articulo suis pxi
mis fideliter assistant. mterogando ammonendo informando/
ac etiā pro ipis orando ut prefert⁹. presertim cū pi morietes
non dum mori uelint/ et ita aīe morientiū miserabiliter
periclitantur.

Sequuntur Oraciones

P Ēr amorem qui te dignissimū. innocentissimū et dehon
tissimū paterne caritatis filium/ pro nobis factum hominem
feat uulnerari ac mori pro salute hoīs. Indulge famulo tuo
N. misericordissime ihu omne qd cogitatu dco ut fco affectio
mb⁹ ul motib⁹ uerb⁹ et sensibus aīe et corpis deliquit. Et i
ueram remissionē tribue illi sufficientissimam emendationē
illam qua totius mudi culpas soluisti. Ac i plenā suppletionē
omm negligentiaz suaz. adde illi pez sanctissimam cōuersa
tionem illam/ qua ab hora cōceptionis tue usq; m horam mor
tis/ habuisti. et m supez fructum omm bonoz/ opm qui tibi ab
initio mundi usq; m finem ab omnibus electis placuerunt
ut placere potuerint. Qui uiuis.

Oratio.

I N uno ne fercentissimi amoris qui te unicam omnium ui
uentium coegit incarnari. et anxiato spū i cruce mori. pul

lamus ad medullam benignissimi cordis tui. ut aiē famuli tui
fratris nri. N. oīa pcta dimittas. ac tua sanctissima cōuer
satione. ac predignissime passionis tue merito/ obmissa supplē
as/ tataq; eam experiri superhabundantissima multitu
dinem miserationum tuarz. Hosq; oms et spetialius illam
persona. salz fratrem nrm. N. que pxime uocare dispōis p̄
pares placatissimo tibi modo. sibiq; et unūsitati utilissimo
cum dulci patientia: vera pēnitentia/ plena remissione/ fide r
recta. spe firma. et caritate perfecta ut ī perfectissimo statu
inter dulcissimū amplexum. et suauissimū oscultum tuū felici
ter aspiret/ ad tuam eternam laudem. Amen. Oratio.

IN manus mextinguibilis tue misericordie pater sanc
te pater iuste et amantissime/ cōmendamus spīm famuli tui
. N. fratris nri sēdm magnitudinē amoris. quo se aīa filij tui
sanctissima/ in cruce tibi cōmendauit/ supplices dep̄cantes.
qtus per illam mextinguibilem dilectionis caritatem/ qua
tua diuina paternitas/ in se totam traxit. illam sanctissimā
aiam/ ut ī ultima hora famuli tui. N. fris nri suscapias ī eode
amore spīm eius. Amen. Item oratio.

SAncte Michael archangele dīn nri ih̄u xp̄i. succurrentib
apud altissimum uidiaē. O pugil mirabilissime assiste nunc
famulo tuo. N. frī nrō ī extremis ualde laboranti. et de
fende eum potent'a draconē infernali/ et ab oī fraude ma
ligno2 spiritus. Insuper exoramus te/ predarz atq; decorz
ministerium sūme diuinitatis. ut ī hac extrema hora in
te fratris nri benigne suscapias ac lenitez aiam ipsius in
synū tuū sanctissimū et perducas eam ī locū refrigerij
pacis ac quietis. Oratio ad misericordie matrem.

OIntemerata et mehīu benedicta uirgo Maria/ adiu
trix totius anguste et necessitatis/ succurre nob dulatez
et ostende famulo tuo. N. frī nro tuam gl'osam fatiem

ī ultima necessitate

m ultima necessitate sua et dispe de omib⁹ eius m̃utute dil'ch
filij tui dñi nr̃i ihu xp̃i et sancte crucis. et liba eã de ang
angustia corpis et aie ut laudes dicat dño deo. sclá scl'orp alm.

Eva mi saluator dulcissime redemptor pi Oratio
issime ihu benignissime per ustã lacrmabilem uocem qua
i humanitate moriturus p nob' dolorib⁹ et laboribus passion
ad⁹ consumptus es ut te derelictum a patre clamares ne lõ
ge fatigas a famulo tuo. N. fr̃e nr̃o auxiliũ tue miserationis
m hora et afflictionis momento aie sue pre defectione
et consuptione spũs te mustare m extrema hõ nõ ualentis.
Sed per tuũ iphum sc̃e crucis et per iurtute salutiffere pas
sionis et amarose mortis tue cogita de ea cogitationes pacis
et nõ afflictionis sed misericordie et consolationis et libera
eam ab ombus angustijs spliscq quibus p eam sancta crute
te figi permisisti clauis acutissimis ihu bone et dulcissime
pater et dñe eruе eam a tormentis sibi deputatis. et perduc
eam i etnam requiem cũ uoce exultationis et confessionis
Amen Oratio deuotissima.

M Isericordissime dñe ihu xpe fili dei uiui m vmone illius
commendationis: qua aiam tuã sanctissimã pr̃i tuo celes
ti in crute moriens cõmendasti. Comendamus ineffabili
pietati tue aiam famuli tui N. fratris mei orantes miseri
cordissimam bonitatem tuã. Quatenꝰ per omem honorem.
et meritũ eiusdem aie tue sanctissime per quã saluantꝰ omis
aie et a morte debita liberantur aie famuli tui N. dilecti
fris nr̃i miseriaris liberans eam misericordit' ab oibus
miseriis et penis et perducas eam ppt' amorẽ et mi'cessio
nem tue dulcissime matris ad contemplandũ gl'am tue
iocundissime uisionis. Qui cũ pr̃e in vnitate. l. s. Oratio
Q Veiumus misericors deus clemens deus qui lõdim mꝭ
titudinem miserationũ tuarꝝ pcã penitentiã deles. et

et ꝑteritoꝝ ꝯ mmiu culpas · uema remissiois euacuas: re
spice ꝓpitius super hunc tumulum tuu frem nrm · H · rems
sionem oim peꝯ suoꝝ tota cordis confessione poscente ·
exaudi deprecatus · Renoua m eo pissim pater · quidquid
teo trena fragilitate corruptu: ut quidquid diabolica fraus
de nsa latum est · et unitati corpis ecclie membꝝ redemp
tois aggrega · miserere dne gemitu suoꝝ miserere
dne lacrimaꝝ eus / et nō habente fiduciam nsi tua ma
ad tue sacramentu reconciliatois admittet ꝑ xpm · Oratio

Commendo te oipotti deo frme frater / et ei aiam es crea
tura dimitto / ut cu humanitatis debitu / morte mterueme
te persolueris / ad creatore tuu / qui de limo te fre te formā
uit reuitaris · Egrediente itaq; aiam tua de corpe splendidus an
geloꝝ ꝯtus occurrat iudex aploꝝ tibi senatus candidatoꝝ
tibi martiꝝ triumphator exercitus obuiet · lilia te rutila
tuum confessoꝝ turma circudet · Jubilans tu te virginum
chorus exapiat / et bte quietis m sinu patriarchaꝝ te com
plexus astringat · Mitis atq; festinus xpc ihu tibi conspec
tus appareat · qui te mter assistentes sibi iugiter mterelle
discernat · Ignores omo qd horret ī tenebris · qd stridet
ī flammis · qd cruciat ī tormentis · Cedat tibi deterrim⁹
sathanas cum satellibus suis · m aduentu tuo te comitanti
bus angelis contremiscat atq; ī eterne noctis chaos imma
ne diffugiat · Exurgat deus et dissipent⁹ mimici eius et
fugiant qui oderunt eu a facie eius · Sicut deficiat fumus
defficiant · sicut fluit cera a facie ignis · sic pereant peccato
res a facie dei · et iusti epulent ē et exultent ī conspectu dei ·
Confundant ē igit ē et erubescant · oms tartarie legiones /
et mimstri sathanae · iter tuu impedire no audeant · liberet
te a cruciatu xps / qui pro te mori dignatus est · Consti
tuat te xps filius dei uiui mtra paradisi sui amena · ac sem

per vrentia et mter oues suas uerus te pastor ille agnoscat.
Ille ab omnib⁹ petis te absoluat atq; ad dexteram t elector⁹ suor⁹
sorte te cōstituat ut redempto rem tuū tati ad fatiem uid'as
et presens semper assistens manifestissimam beatis ocis
aspitias veritatem. Constitus iugit' mter agmina beator⁹
contemplationis dine gaudio fruaris t seula scl'or⁹ Amen.

Allocutio amme fratris morientis

P Rofiscere aiā xpiāna de hoc mundo t nōe patris dei
potentis qui te creauit. t nōe ih'u xpi filij eius qui pro te
passus est. sm nōe spūs sancti. qui t te fusus est. Occurrant
tibi et succurrant angeli atq; archangeli. throni et dom
nationes principatus et potestates atq; uirtutes. cherubyn
et seraphim. Subuenant tibi patriarche. et ꝓphete Apti
et euangliste martires et confessores monachi et hēmite
uirgines et vidue. infantes et innocentes. Adiuuent te ora
tiones om̄ sanctor⁹ sacerdotum et leuitar⁹ et om̄ ecclesie
catholice graduum. ut t pace sit locus tuus et habitatio
tua in hierlm celesti. per eundem xpm dnm nrm Amen.

Item alie orōnes bone et notabiles dicende super agonīa
tem in mortis articulo sumpte ex tali exemplo.

F Uit quidam ꝑpa qui dum ad extrema uenisset mt'
rogabat capellanum suū uir ydoneū et deuotū
quem plimū diligebat quib⁹ suffragijs suis
post mortem eum uellet apud deū adiuuare. Qui respon
dit. ꝙ omnib⁹ modis quib⁹ posset. et quecūq; iuberet pro sa
lute aie sue fieri facere uellet. Tunc ꝑpa ait. no peto aliud
subsidium mihi cum videris me t agonia positū. Dominicam
oronem pro me tribus vicib⁹ dicas. Quis hoc libentissime
facturū ꝙmisit. Ad quē ꝑpa. Cum primū pr nr dixeris dic
t honore agonie ih'u xpi. obsecrans ut in multitudine sanguis
doris sanguinei. quem pre timoris sui angustia pro nobis

copiosissime effudit cōm multitudinē pctōr meor patri
offerre et ostendere dignet p ōmnibus angustijs quas pec
catis meis exigentibus meruj. Cum sēdm pr nr dixeris
dic i honore ōm passionū et amaritudinum ihu xpi qđ
i cruce sustinuit et maxime illa hora qn aia eius sanctissima
ab eius sancto corpore est egressa ut illas p me deo pri offer
re et ostendere dignet cōm ōms penas et passiones quas
pro pctis meis timeo meruisse. Cum dixeris tertiū pater
noster. Dic i honore effab ineffabilis caritatis ihu xpi q
vpm de celis ad terram ad tollerantias ōm har passionū
traxit: ut hac caritate me saluare et celos michi apire
dignet qui meis meritis saluari neqo nec celeste regnū
obtinere. Hijs dictis promisit capellanus hec ōia libentissime
se facturū. Qđ et fecit ōi diligentia et deuotione qua potu
it. Post mortem reuersus est papa splendidus et choruscās
grates immensas sibi referens dicendo sine ōi pena se fore
liberatū. Nam post premissū pr nr dnūs nr ihus xpus studo
rem suū sanguineam pro me ostendens omne meū appul
sauit angustiam. Post sēdm pr nr. per amaritudinē omnīm
passionū suarū ōia pcta mea ut nubem deleuit. Post tertiū
pr nr caritate sua celos reseruauit et me cum gaudio intro
duxit. Propter hanc reuelationē quam pdictus capellanus plu
bus referebat in multis locis mos moleuit qđ pdictus mo
dus orandi apud morientes deuote seruat. sub spe cer
tissima q ipa oratio naleat horem a demomb liberare: pec
cata diluere et celeste regnū aperire. auxilio dm nri ihu xi
qui est benedictus i sēcla sēcloz Amen. Dic ergo primo lic.
Kyriel. xpel. Kyriel. Dne miserere nob: pr nr. Et Aue
maria. Oratio

Saluator mundi salua nos qui per crucē tuā et sangui
nem tuū redemisti nos. auxiliare nobis te dep'cam

deus nr̄. Dn̄e ih̄u xp̄e pr̄agoniam et or̄onem tuā sanctissimaz
qua orasti pro nobis i monte oliueti. qui factus est sudor tuus
sicut gutte sanguinis decurrentis i terram obsecro te. ut mul̄
titudinem sudoris tui sanguinei que pre timore tui ang̃
tia copiosissime pro nobis effudisti offerre et ostendere dig
neris deo pr̄i om̄ipoti con̄it multitudinē pc̄ōr̄ huius famuli
tui. et libera eum in hac hora mortis sue ab om̄ibus pen̄is et an
gustijs: quas propc̄is suis se timet meruisse. Qui cū patre
et sp̄u sancto unus et regnas deus per om̄ia sc̄la sc̄ōr̄ Amen
Secundo dic. Kyriel. xp̄el̄. Kyriel̄. Dn̄e miserere nobis.
p̄r̄ nr̄. Aue maria Oratio.

Sanctifica nos dn̄e signaculo sc̄e crucis. ut fiat nobis
obstaculum con̄it sceua iacula inimicor̄ om̄. defende
nos dn̄e. per lignum sc̄m et per p̄tium iusti sanguinis tui cū
quo nos redemisti Oratio

Domine ih̄u xp̄e qui p nobis mori dignat̄ es i cruce. obse
cro te ut amaritudines om̄ passionū tuar̄ quas p nobis pc̄to
ribus sustinuisti i cruce qui sanctissima aia tua egressa est
de sanctissimo corpe tuo offerre et ostend̄e. digneris deo p̄r̄
om̄ipoti pro aia famuli tui N. et libera eam in hac hora exi
tus sui ab omnibus pen̄is et passionib⁹ quas p pc̄tis suis se timz
meruisse. Qui cū et reg. de⁹. Dic tertio ~ Kyriel̄. xp̄el̄.
Kyriel̄ Dn̄e miserere nobis. p̄r̄ nr̄. Aue maria. Oratio.

Protege salua benedic. sanctifica dn̄e famulū tuū cruc
per signaculum morbos aūte corporis et aie. hoc d̄n̄
signum nullum sit periculum.

Domine ih̄u xp̄e. qui per os p̄phete tui dixisti. In caritate
perpetua dilexi te. ideo attraxi te miserans tui. Obsecro te
ut eandem caritatē tuam que te de celis i terram ad tollerā
tias om̄ passionum tuar̄ traxit offerre et ostendere digne
ris deo p̄r̄ om̄ipoti con̄ om̄s penas huius famuli tui quas

ꝑ peccatis suis se timet meruisse. Salua aiam eius in hac hora exitus sui. aperi ei ianuam uite. et fac eam gaudere tum sanctis tuis in gloria. Qui uiuis et regnas. ⁊c

DOmine ihu xpe qui redemisti nos p̄tioso sanguine tuo scribe in aia huius famuli tui uulnera tua p̄tiosa sanguine tuo. ut discat in eis legere tuū dolorem et tuū amorem. dolorem cont̄ oms dolores et penas quas ꝑ peccatis suis se timet meruisse. amorem ut uniatur tibi amore mundi hui. quo a te et omnib⁹ electis tuis numq̄ possit in p̄petuū separari. fac eam dne ihu participem sacratissime incarnacionis passionis et resurrectionis et ascensionis tue. fac eam participē sacratissimor⁹ misteriorū et sacramentorū tuorū. fac eam participem omnium orationum et bñficiorū que fiunt in ecclesia tua sancta. fac eam participem omnium bñdictionū gratiarum meritorum et gaudiorum omnium electorum tuorum qui tibi placuerunt ab initio mundi. et concede ei ut cum hijs omnibus in tuo conspectu gaudeat in et' num. Qui cū p̄re et spū sco uiuis et regnas deus. per oma scla sclorum. Amen.

CVm aut̄ tota salus hois in fine consistat. solerter curare deberet unusquisq⁹. ut sibi de sotio. ut amico deuoto ydoneo ac fideli ante mortem prouideret. qui eum extremis fidelit' assisteret. ut ad fidei constantia patiam atq⁹ deuotionē necnon confidentia et perseuerantia ip̄m sollicitū incitaret atq⁹ aiaret. ac etiā demū agoma oms orones p̄cedentes super eum fidelit' diceret cum attentione et intentione debita et deuota. Ad qua tñ oronum efficaciam omo extat nccia dispositio p̄uia morientis. sicut in p̄cedenti materia de arte moriendi certius est expressum. Vnde umquq bene et sedare mori uolenti. super omnia est necesse. ut prius antequ⁹ in mors occupet mori discat.)

Explicat. Deo gratias

Ex legenda sancti Bernardi.

INformatus aliqñ uir dei Bernardus. cum extremū iam spm̄ trahere uideret. in excelsu mentis sue ante tribunal dei usus est pm̄tari. Affuit et sathan ex aduerso cū suo cōuentu mpbis eum accusationibus pulsans. Vbi uero ille oia fuit prosecutus. et uir dei pro sua fuit parte dicendū. mt territus aut turbatus aut. fateor nō sum dignus ꝑ pris meritis regnum obtinere celor. Sed duplici iure obtinet illd dnq̄ meus ih̄s xp̄us. hereditate. q̄z pris et merito passiois. Altero ipse content. alterū mihi donat. Cuius dono illud michi uendicare non confundor. Ad hec cōfusus inimicus cū suo cōuentu discessit. et uir dei in se reuersus est. Finis.

In xp̄i noīe Amen. Incipit liber de miseria humane conditionis editus a Lothario dyacono Cardinali. tit. scor Sergii et Bachi. Qui postea Innocentius ꝑp̄a. iii. appellatus est. Cuius aut opusculi portuensis epi nomini dedicauit. Incipiūt capla eiusdem libri.

De miseria hoīs
De vitio dapcionis
De miro callitate infantis.
De cuditate
De incōmodis senectutis
De studio sapientū
De diuisis anxietatib⁹
De miseria seruor et dnor
De miseria bonor et malor
De carcere anime
De inopinato dolore
De terrore iompnior
Quot innumere sunt spēies studi
De diuersis tormentor
De pena Innocentis.
De uilitate materie
Quali cibo concept nutriat
De dolore partus. et eiulatu nascet
Que fructu hō ꝑducit
De labore mortalium
De uariis hominū studiis
De miseria paupis et diuit
De miseria ministrantis et diuitis
De hostibus hominis
De breui letitia
De uicinitate mortis
De ꝑfessione
De subitis mi fortuniis
De q̄dam horrendo fatu hōe

Jncipit liber de miseria conditionis humane.

Domino ac pri Rmo. p. dei gra pozuensi epo. Lotharius mdignus dyaconus. gram i pnti et glam in futuro. Modicu otij qd' mi' multas angustias nuper ea qua nosci occasione cap tau no ex toto me preterijt otiosum. Sed ad de premendam superbiam que caput est om̃ uitio7 uilitatem humane conditionis ut atq; dilexpli descripli. Titulu aut pn̄tis opusculi tuo nomi dedicaui. rogans et postulans ut qd' ꝛeo ura discretio dignu inuenerit diuine gratie totu ascribat. Si uero paternitas ura suggesserit dignitate humane nature xpō fauente describam. ita ut per hoc humiliet ur elatus. et per illud humilis exaltetur

De miseria hois.

Quare de uulua matris mee egressus sum. ut viderē labore et dolorem et consumerent' in confusione dies mei. Si talia locutus est ille de se quem dns sanctificauit in utero. qualia loquar ego de me. quem mater mea genuit in pcto. Heu me dixerim mater mea quid me genuisti filium amaritudinis et doloris. Quare non in uulua mortuus sum. egressus de utero no statim perij. Cur exceptꝰ gembus. lactatus uberibꝰ natus in combustione et cibum ignis. utinam interfectus fuissem in utero et fuisset mater mea sepulcrum. et uulua eius coceptus eternus fuissem qi no essem de utero translatus ad tumulum. Quis igit det oculis meis fontem lacrimaꝝ. ut fleam miserabilem humane conditionis ingressum. culpabilem humane conuersationis progressum. dampnabilem humane dissolutionis egressum. Considera ergo cum lacrimis de quo factus est homo. quid faciat homo. quid sit homo facturus. Sane formatus de terra/conceptus in culpa. natus ad penam. agit prava que non licent. turpia que non decent. uana que non expediunt. fiet abus

ignis/ et esca uermis· massa putredinis· Exponam id plenius:
edisseram plenius· formatus est homo de puluere· de luto/ de
cinere· quod quia uilius est de spuraissimo sperimate· conceptus in
pruritu carnis· in feruore libidinis· in fetore luxurie· quod de
terius est in labe pcti· Natus ad laborem· in merem et dolo
rem· quod miserius est ad mortem· Agit praua quib' offendit
deum· offendit proximum· offendit seipm· agit turpia quibus
polluit famam· polluit personam· polluit conscia(m)· agit uana
quibus negligit seria· neglgit utilia· negligit necessaria· fiet
cibus ignis qui semper ardet et urit inextinguibilis· esca uer
mis qui semper rodit et comedit immortalis· Massa putre
dinis que semper fetet et sordet horribilis De uilitate ma

f FOrmauit dns deus hominem de limo terre· terre
que ceteris est digniora elementis· planetas et
stellas fecit ex igne· flatus et uentos fecit ex aere
pisces et uolucres fecit ex aqua· homines et iumenta fecit
de terra· Considerans igitur aquatica se uilem inuenit· Con
siderans aerea se uiliorem agnoscet· Considerans ignea se
uilissimu(m) reputabit· nec ualebit se purificare celestibus· nec
audebit se preferre terrenis· quia parem se iumentis inue
niet et similem recognoscet· Vnus est em(m) hominu(m) et iumen
toru(m) interitus et equa utriusq(ue) conditio· et michil habet ho
mo iumento amplius· de terra orta sunt· et in terram pariter
reuertent(ur)· Verba sunt ista non cuiuslibet hominis· sed sapie
tissimi Salomonis· Quid est ergo homo nisi lutum et cinis·
Hinc em(m) homo diuat ad deum· Memento quesso q(uo)d sicut lutu
feceris me et in puluerem reduces me· Hinc deus dixit ad ho
minem· Cinis es et in cinerem reuerteris· Compatus sum
ait luto/ et assimulatus sum fauille et cineri· Lutum efficit
ex aqua et puluere· utroq(ue) manente· Cinis aut fit ex ligno et igne· utroq(ue) deficiente· Expressum misterium sed

alias expremendum. Quid ergo lutum superbis. In quo pulvis extolleris/ unde cinis gloriaris? De vitio conceptionis

TVillud forsan respondebis. q Adam ꝑfuit de limo terre formatus. tu aũt ex humano semine ꝓcreatus. At ille fuit formatus de terra. sed virgine. tu aũt ꝓcreatus ex semine. sed in mundo. Quis pōt fatẽ mundum de inmundo conceptũ semine? Quis est hō ut immaculatus sit et iustus appareat natus de muliere. Ecce enim ĩ iniquitatibus conceptus sum/ et in delictis concepit me mater mea. Non ĩ una iniquitate tm. nō ĩ uno tm delicto. sed ĩ multis iniquitatibus et ĩ multis delictis. In delictis et ĩ iniquitatibus ꝓpriis. ĩ delictis et ĩ iniquitatibus alienis. Est em̃ duplex conceptio una seminum. altera naturaꝝ. prima fit ĩ cōmissis. secũda fit ĩ contractis. parentes committunt ĩ prima. proles contrahit ĩ secũda. Quis em̃ nesciat concubitum etiam cōiugalem. nunc̃ omō cōmitti sine pruritu carnis. sine feruore libidinis. sine fetore luxurie. unde semina concepta fedant. maculant. uitiantur. ex quibus tandem aīa infusa contrahit labem pcti. maculam culpe. sordem iniquitatis. sicut ex uase corrupto liquor infusus corrumpitur. et pollutum cōtingens ex ipo contactu pollut. Habz em̃ anima tres naturales potẽtias. siue tres naturales uires. Rationalem ut discernat inter bonũ et malum. Irascibile ut respuat malum. Concupiscibilem ut appetat bonum. Iste tres uires tribus oppositis uitiis originaliter corrumpunt. Vis rationalis per ignorantiam ut nō discernat inter bonum et malum. Vis irascibilis per iracundiam. ut respuat bonũ Vis concupiscibilis per cōcupiscentiã ut appetat malum. ꝑma gignit delictum. Vltima parit pctm. Media generat delictum et pctm. Est em̃ delictum ꝯ nō facere faciendꝫ pctm̃/ agere non agendum. Hec tria vitia contrahuntur

ex carne corrupta per tres naturales illecebras. In carne q̄ppe
cōmertio rationis sopitur intuitus. ut ignorantia semineť
libidinis irritatur pruritus. ut iracundia prouocet. uoluptatis satiatur affectus. ut concupiscentia contrahat. Hic est
tyrannus carnis lex mebroz/ fomes pcti. languor nature.
pabula mortis. sine quo nemo nascitur. sine quo nullus moritur. Q̄ si aliq̄n transierit reatus. semper tn remanet actus.
Si em dixerimus q̄ pctm nō habemus nos ipos seducimus/
et ueritas i nobis non est. O grauis necessitas. o infelix conditio. anteq̄ peccemus/ peccato constringimur. anteq̄m delinquamus delicto tenemur. per unū hoiem pctm i hunc mundum intrauit. et per pctm mors i oms homines pertransiit.
An nō pres nri comederunt uuam acerbam. et dentes filioz/
obstupescunt. Quali cibo nutritur conceptus.

SEd attende quo cibo conceptus nutriať in utero. profecto sanguine menstruoso/ qui cessat i femina p̄ conceptum. ut ex eo conceptus nutriať in femina
qui fertur esse tam detestabilis et immundus. ut eius cōtactu fruges nō germinent. arbusta arescant. moriant herbe.
amittant arbores fructus. si canes inde cōmederint i rabiē
efferant. Concepti fetus uitium semis contrahunt/ ita ut lepro
si et elephantici ex hac corruptione nascant. Vnde secm
legem molaycam. mulier que menstrua patit reputatur
immunda. et si quis ad menstrua accesserit iubet interfici.
Ac ppter immunditiam mestruoz/ p̄cepit ut mulier si masculum pareret xl. si uero feminam lxxx. diebus a templi
cessaret ingressu. De imbecillitate infantis.

QVare ergo data est misero lux. et uita his qui in
amaritudine aie sunt. Felices illi qui moriunť
anteq̄ oriant. prius mortem sentientes q̄m uita
sentes. Quidam em tam difformes et p̄digiosi nascunť

ut non homines sed abhominationes potuis uideant. Quibus
forte melius esset prouisum si nunqm̃ pdiissent ad usum.
Qm̃ ut monstra monstrant et ostendunt ostentatui ple-
riq3 dminuti membris/ et sensibus corrupti nascuntur.
amitor/ tristitia. parentū infamia uerecundia ppm q2p.
Quid hoc particularit dixerim de quibusdam/ cum gñali-
ssime sapientia sine uerbo. sine uirtute nascunt. flebiles de-
biles/ et imbecilles. paz/ a brutis distantes. ymo minus ī
multis habentes. Nam illa statim ut orta sunt graduntur.
Nos aūt non solum erecti pedibus. non incedim? uez etiā
curuati manibus non reptamus. De dolore ptus et cula

OMnes nascunt culantes. ut tu nascentis.
nature expremamus miseriam. Masculus em
recentes natus dicat A. femina dicat. e. dicentes
e. ul'a quotid nascunt ab eua. Quid est ergo eua. nisi he. ua?
utrumq3 interiectio doloris expremens magnitudme. hec
em ante pctm uirago/ post pctm eua meruit appellari. Ex
quo dictum sibi audiuit. In dolore paries. Non est dolor. sicut
dolor parientis. Vnde rachel pre nimio dolore partus inte-
riit. et moriens uocauit nomen filij sui benoni. i. filius do-
loris. Vxor finees subitis doloribus irruentibus peperit
simul ac periit. et ī ipō mortis articulo uocauit filiū suum
hycaboo id est filium mestoris. Mulier aūt cū parit tris-
titiam habet/ cum uero peperit masculum iam non meminit
pressure pre gaudio. quia natus est homo ī mundū. Concipit
ergo cum immunditia et fetore/ parit cum tristitia et dolōe.
nutrit cū angustia et labore. custodit cum mitan et timore.

NVdus egredit. et nudus re De nuditate.
greditur. pauper accedit et pauper recedit.
Nudus nāq3 egressus sum. de utero matris
mee. et nudus reūtar illuc. Nichil intulimus ī hunc

mundum haud dubium. quia nec auferre quid possumus.
Si quis aut mdutus egredit. Attendat quale pferat mdumtum. Turpe dictu. turpius auditu turpissimum uisu. fedam pelliculam sanguine cruentatam. Hec est illa materia de qua thamar mquit partu. Quare diuisa est ppt' te materia. Et ob hanc causam uocaut nomen eius phares qd interpretatur diuisio. Quem fructum homo producat

O Vilis conditionis humane mdignitas. Indigna uilitatis humane condicio. herbas et arbores inuestiga. Ille de se pdunt flores. frondes et fructus. et tu de te lendes et pediculos et lumbricos. Ille de se fundunt oleum uinum et balsamu. et tu de te sputu urinam et stercus. Ille de se spirant suauitatem odoris. et tu de te reddis ab homatione fetoris. Qualis est arbor talis est fructus. non em pot arbor mala fructus bonos face. Quid em est homo sedm formam. nisi quedam arbor euersa cui radices sunt crines. truncus est caput cu collo. stipes est pectus cu aluo. rami sunt ulne cum tibijs. frondes sunt digiti cu articulis. et hoc est solum qd a uento rapit. et stipula que a sole siccat

In primordio conditionis De incomodis senectutis.
humane nungentis annis et amplius homines uixisse legunt. sed paulatim uita hominis declinante dixit dns ad noe. Non permanebit spus meus in homie meternum. qua caro est. erunt q dies illius. Cxx^ti annorum. Qd intelligi pot tam de timo uite. qm de spatio penitendi. Extunc em rarissime inuenimur homines plus uixisse. sed cu magis ac magis uita rederet humana dm est a psalmista. Dies annorum nrorum in ipis lxx. annis. Si aut in potentatibus lxxx. annis. plus eorum labor et dolor. Nunc em pua paucitas dierum meorum finietur breui. Dies mei uelocius transierunt qm a texente tela succidit. Homo natus de muliere breui

iuuens tpe·r·ml· mi·qui q̄ flos egredit⁹ et conterit⁹. et fugit
uelud vmbra·et nunq̄m ī eodem statu permanet·pauci
nunc ad xl·paucissimi ad lx·annos peruemiunt·Si quis
autē ad senectutem processerit/statim cor eius affligit⁹
et caput contristat⁹. languet spūs·fetet ānhelitus·facies ru
gatur·et statura curuatur·caligant oculi·et vacillant ar
ticuli·nares effluunt·et crines defluūt·tremit tactus·de
perit actus·dentes putrescunt et aures surdescunt·Se
nex facile puocat⁹·et difficile reuocat⁹·cito credit et tarde
discredit·tenax et tepidus·tristis·et auidus et querulo.
velox ad loquendū·et tardus ad audiendū·laudat antiq̄s.
et spernit modernos·uituperat presens·cōmendat p̄teri
tum·suspirat et anxiat⁹·torpet et infirmat⁹·Audi poeta.
Multa senem circumuemiunt incōmoda·ut qđ querit
et inuentis miser abstinet uti·porro nec senes cont⁹ iu
uenes glorient⁹·nec insolescant cont⁹ senem iuuenes
glorient⁹·quia qđ sumus iste fuit·erimus q̄nq̄ qđ hic est·

De laboribus hominis·

AVis ergo nascatur ad uolandum·et homo nascit⁹ ad laborem·cuius
dies eius plen sunt laboribus et erumpnis·
nec per noctem requiescat mens eius·et hoc nō ne uani
tas·Non est quisq̄m sine labore sub sole·non est sine de
fectu sub luna·non est sine uanitate sub tpe·Tempus e
mora motus rez mutabilium uanitas uanitatū et oīa
uanitas·O q̄m uana sunt hominū studia·q̄m diuisa sunt
exercitia·unus est tri⁹ omn⁹ finis·et idem effectus·labor et
afflictio spūs·Occupatio magna creata est omnibus hoīb⁹
et iugum graue super filios adam a die exitus de uent⁹
matris eoz usq̄ in diem sepulture ī matrem omnium·

De studio sapientum·

PErscrutent⁹ sapien
tes inuestigent alta celi·lata terre·p̄funda ꝛ

maris. opaca nemoris. de singulis disputent. de cunctis
pertractent. discant semper et doceant. et quid ex hac oc-
cupatione nisi laborem et dolorem et afflictionem spūs mue-
ment. Nouerat hoc experimento qui dixerat. dedi cor me
um ut scirem prudentiam atq; doctrinā. erroresq; et stul-
titiam. et agnoui q̄ esset labor et afflictio spūs. eo q̄ in mul-
ta sapiā multa sit indignatio. et qui addit sciām addit do
lorem. licet eē indagantem multis insudare uigiliis. et mui
gilare laboribus. nux tm est quicq̄m tam uile. nux est tam
facile q̄d ad plenum intelligat. ad liquidū comp̄hendat.
nisi forsan perfecte sciatur illud. q̄ nichil scit p̄fecte. q̄nq̄
ex hoc insolubilis redargutio consequit. Quid mi. Corpus
q̄d corrūpitur aggrauat animam. et deprimit terrena m
habitatio sensum multa cogitante. Audi quid sup hoc sen
tiat salomon. Cuncte res difficiles. non pot homo eas expli
care sermone. Est homo qui diebus et noctib⁹ somnium
non capit oculis et intelligit q̄ omn̄ opez dei nullam possit
homo inuenire ratione. et q̄nto plus laborauerit ad quere
dum tanto minus inuenit. Desituunt ergo scrutantes scru
tinium. Qm̄ accedit homo ad cor altum et exaltabit deus.
p̄scrutator em̄ maiestatis opprimet a gloria. Quinagis
intelligit magis dubitat. et ille videt magis sapere. qui
plus desipit. pars ergo scie est scire q̄d nescias. Fecit aut
deus hominē rectum. et ipe se miscuit infinitis questiō
bus.

De uariis hominum studiis

CVrrunt et discurrunt mortales per sepes et
semitas. ascendunt montes. trāscendunt colles.
transuolant rupes. peruolant alpes. trāsgredi
untur foueas. ingrediunt cauernas. rimant terre uisce
ra. et p̄funda maris. incerta fluminis. opaca nemoris. in
uia solitudinis. exponunt seuentis et imbribus. tonitru

is et fulmibus. fluctibus et procellis. vnimis et p̃cipitijs/Me
talla cudunt et conflant. lapides sculpunt et poliunt. lig
na fucadunt et dolant. telas ordiunt ꝫ texunt uestes m
ciduntet consuunt. edificant domos. plantant ortos. ex
colunt agros. pastmant vmeas. succendunt clybanos.
extruūt molendina. piscant ꝫ venant ꝫ auaupant ꝫ. medi
tant ꝫ et cogitant. consiliant ꝫ et ordmant. querelant ꝫ et
litigant. diripiūt et furant ꝫ. deapunt et mercant ꝫ. con
tendunt et pliant ꝫ. et innumera talia/ ut opes congregat
ut questus multiplicent/ ut lucra sectent ꝫ. ut honores
acquirant ut dignitates extollant/ extendant et potes
tates. In hoc qꝫ labor et mentis afflictio spūs. Si mihi
non creditur. Salomonem credat ꝫ. Magnificaui mq ut opa
mea. edificaui mihi domos. plantaui mihi vmeas/ fece
ortos et pomeria/ et conseūi cunctis generib⁹ arborꝫ. ext
ruxi mihi piscinas aquarꝫ ut irrigarem siluam lignorꝫ
germinantiū. possedi seruos et ancillas. multamq fa
miliam habui. armenta qꝫ et magnos ouium greges
ultra oīs qui fuerunt ante me in hierlm. Congessi
mihi aurꝫ et argentū et substantias regum et prouinciarꝫ.
feci mihi cantores et cantatrices et delicias filiorꝫ hominū
cyphos et urceolos i ministerium ad uina fundenda et sup
gressus sum opibus oīs qui ante me fuerunt i hierlm.
Cumq me conuertissem ad vniūsa que fecerant manus
mee/ et ad labores i quibus frustra sudaueram. iudicio or
bus vanitatem et afflictionem animi/ et nichil p̃manere
sub sole. De anxietatibus hominum

4 QVanta mortales angit anxietas. affligit cura.
solicitudo molestat: metus exterret. tremor
concutit. horror abducit. dolor affligit. contri
bat tristitia. contristat turbatio. pauper et diues seru⁹.

et dñs: coniugatus et cõtmens. demq; bonus et malus oñs mundanis crutiatibus affligunt̃. et mundanis crutiantur affectionib⁹. Expecto crede magistro. Si impius mquit fuero ue michi est. et si iustus nõ leuabo caput. saturatus afflictione et miseria. De miseria pauper et diuitum.

P Auperes oĩ prement̃ media. crutiant̃ extumpna. fame. siti. frigore nuditate uilescunt et tabescunt. spernunt̃ et cõfundunt̃. O miserabilis cõditio mendicantis. et si petit pudore confundit̃. et si nõ petit egestate consumit̃. sed ut mendicet necessitate cõpellitur. Deum caulatur mquiñ. qđ nõ recte diuidat; pximũ crminat̃ malignũ. qp nõ plene subuenerat. mdignat̃. murmurat m precat̃. Adite super hoc smãm sapientis Melius est mori qm̃ mdigere. etiam pximo suo pauper odiosus erit. omnes dies pauperis mali. fratres homis pauperis oderunt eum. msuper et amici eius procul recesserunt ab eo. Cum fueris felix multos numerabis amicos. tempa si fuerint nubila solus eris. Proh pudor sedm fortunam extimat̃ persona. cũ potius sedm personam extimanda sit fortuna. tam bonus reputatur ut dues. tam malus ut pauper. cũ potius tam dues sit reputandus ut bonus tam paup ut malus. Diues aut superfluitate resoluit̃. et iactantia effrenat̃. currit ad libitum et corruit in illiatum. et fiunt instrumenta penaꝝ que fuerunt oblectamenta penaꝝ culpaꝝ labor ĩ acq̃rendo. timor in possidendo. dolor ĩamittendo. mentem eius semp fatigat. sollicitat et affligit. Vbi est thezaurus tuus. ibi est et cor tuũ. sed de hñs plenº msequentib⁹ De miseria

S Eruus mimis terret̃. anga seruoꝝ et dominorum riis fatigat̃. plagis affligit̃. opibus expoliatur qđ si non habet/ habere compellit̃. et si habet cogit̃ non habere: culpa dñi seruipena: culpa serui/ domi

preda. Quidquid delirant reges. plectunt achiui. Venatio
leonis onager in heremo. sic pascua diuitum pauperes. O.
extrema conditio seruitutis. Natura liberos genuit. sed for-
tuna seruos constituit. Seruus cogit pati. et nemo limitur
compati. dolore compellit. et nemo condolere permittitur. sic
ipe non suus est. ut nemo sit sibi. sunt miseri qui castra secu-
tur. quia misez est aliena uiuere quadra. Dns aut si crudel
est. oportet eum verere ppter nequitia subiectoz. Si mitis
est. contingit illum contemnpi ppter insolentiam subditoz
Seuez ergo metus affligit. et mansuetu uilitas parit dnt.
Nam crudelitas parit odium. et familiaritas nutrit co-
temptu. familiaris eum cura fatigat. et domestica sollicitu-
do molestat. Oportet em sempez esse paratum. ubiq; munitu
ut possit malignantiu insidias precauere. oppugnantiu
iniurias ppulsare. hostes conterere. ciues tueri. nec suf-
fiat diei malitia eius. sed dies diei laborem enucleat. et
nox nocti sollicitudinem indicat. Dies ergo laboriosi ducu?
et noctes expendunt insomnes. De misera continet

Si pot igns non urere. et coniugati.
pot caro nō concupiscere. quia q̄tūcūq; pug-
net. numq̄m tm ex toto rebuit eus ille pot expelli
Naturam expellas. furca tm usq; recurret. Non omes
inquit capiunt uerbū istud. sed qui pot capere capiat. Un-
de cum deus ipe de ceteris pontificalibus indumentis iussit
sillet. ut moyses aaron. et filios eius uestiri de solis fe-
minalibus non recepit. sed aut ut ipi femoralibus utent
cum ingrederent tabernaculm testimonij. Sed et aplus
inquit. Nolite fraudare inuicem nisi forte ex consensu
ad tempus. ut uacetis oratiom. et itez reuertimini i
idipm ne temptet vos sathanas. ppter incontinentia
uestram. Melius est em nubere q̄m uri. pugnat ergo

cont̃ continentiam angelus sathane qui carnalit̃ stimulat
et grauiter collaphizet ignem nature suggestioms flat̃
succendit. materiam apponit facultatem tribuit. et oppor-
tunitatem mimistrat. pugnat. et speties que subito vista
est facile concupiscat. Vnde cū dauid post meridie deam-
bularet i solario domus sue regie uidens ex aduerso ber-
sabee se lauari. erat aūt mulier pulchra ualde misit et
tulit eam et dormiuit cum ea. porro quicū uxore est solli-
tus est que sunt mundi et diuisus est. distrahit̃ em̃ per
multas angustias et uarias sollicitudmes dissecatur.
ut filijs et uxori famulis et ancille necessaria querat. et
submistret. Tribulationē ergo carms habent huiōi. Vx
or em̃ contendit habere pretiosum ornatū. et uariam sup
pellectilem. ut pluris sit sepe uxoris cultus. q̃m census ma
riti. alioquin per dies et noctes suspirat et plangit. gemit
et murmurat. Tria em̃ sunt que nō simunt hom̃em i domo
manere fumus stillicidiū et mala uxor. Illa mquit ornati
or procedit i publicū. hec ab omibus honorat̃. ego mi ea
i conuentu femina sola despectior. a cunctis contempnor.
Sola uult diligi. sola laudari. alterius amorē suū asserit
odium. alterius laudem suū detractus suspicat̃. Amandum
est omē qd̄ diligit. odiendum omē qd̄ spernit. Vmōē uult.
sed una non pōt. famulari nō patit̃. sed dn̄ari molitur.
cuncta uult posse sed ulla nō nosse. Si pulchra fuerit fa
cile adamatur. si feda facile concupiscit. Sed difficile cus
toditur qd̄ a multis diligit̃. et molestum est possidere qd̄
nemo dignatur hr̄e. Alius forma. alius ingemo. alius fa
cetijs. alius liberalitate sollicitat. et sic ex aliqua parte
capit̃ qd̄ undiq; intellit̃. Equus et asinus. bos et tams.
uestis et lectulus. calix et urceolus prius probantur
et postea comparant̃. Sponsa uero uix tandem ostendit̃

ne prius displiceat qm̃ ducat̃. Qualisq̃ casus obuenit
necessario est habenda. si fœda. si fœtida. si egra si fatua. si
superba si iracunda. si quomodolibet vitiosa. ꝓpt̃ solam
formicationẽ pot̃ uxor a uiro dimitti. sed nec dimittens pot
aliam ducere. nec dimissa alij pot̃ coptari. Nam quicq̃ di
miserit uxorem. nisi ob formicationẽ et aliam duxerit
mechatur. et qui dimissam duxerit mechat̃. Qd̃ si uxor
a uiro discesserit/ manere debet innupta. aut uiro suo re
conciliari. Similiter et uir si ab uxore discesserit. Graue
mimus est pondus cõiugij. stultus et impius est qui tenet
adulteram. et patronus est turpitudinis qui celat crimen
uxoris. sed si dimiserit adultera absq; sui copla punitur.
qm̃ illa inuente cogitur contmẽ. ꝓpter qd̃ et discipli xpo
dixerunt. Si ita est causa hominis cũ uxore non expedit nu
bere. Quis unq̃m equanimit̃ potuit sustinere riualem.
Sola suspitio zelotipum uchement̃ affligit. Nam licet
scriptum sit. Erunt duo ĩ carne una. zelus tñ uiri duos
ĩ carne una non patitur. De miseria bonoꝝ et malorꝝ

Non est impijs gaudere dicit dñs. quia ꝑ que pec
cat homo. per hec et torquet̃. Verum em̃ con
scientie nunq̃m morit̃. et ignis ultionis nũq̃
extinguit̃. Vidi eos qui operant̃ iniquitatem et seminat
dolores et metunt eos flante deo perisse. et spũ ire eius
esse cõsumptos. Superbia inflat. Inuidia rodit. auaritia
stimulat. ira succendit angit gula. dissoluit luxuria li
gat mendacium. maculat homicidiũ. Sic et cetera uitia
oꝝ portẽta. ut que sunt oblectamenta peccandi/ deo sunt
instrumenta puniendi. Inuidus alterius marcescit
rebus optimis. Sed inuidia seculi nos mouere tyranni
mauis tormentũ. Vitiũ em̃ corrumpit naturam aplõ tes
tante. Qui ait Quia euanuerunt ĩ cogitationib̃ suis

obſcuratum eſt inſipiens cor eoꝝ. Propter qđ tradidit eos dñs
in deſideria cordis eoꝝ. ī immunditiam: ut contumelijs
affligant corpora ſua. et ſicut non ꝓbauerunt deū habere
in notitia. tradidit illos deus ī reꝓbū ſenſum. ut faciant
ea que nō cōueniunt. Sed qui pie uolunt uiuere ī xpō per-
ſecutionem patiunt. Sancti nāmq; ludibria et uerbera
experti. inſuper et uincula et carceres lapidati ſunt ſecti
ſunt temptati ſunt. ī occaſione gladij mortui ſunt. Circu
ierunt ī melotis. et ī pellib⁹ caprinis afflicti anguſtiati. q⁹
bus dignus nō erat mundus. In ſolitudinib⁹ errantes ī mō
tibus et inſpeluncis et ī cauernis terre. periculis fluminū.
periculis latronū. periculis ex geñe. periculis ex gentibus.
periculis ex falſis fratribus. in labore in erumpna. in ieiu-
nijs multis ī fame et ſiti. in exurmis. in frigore et nuditate.
Juſtus em abnegat ſemetipm crucifigens membra ſua cū uitijs
et concupiſcentijs. ut ſibi mundus ſit crucifixus. et ipe mundo.
Non habet em hic manentem ciuitatem. ſed futuram inquirit.
Suſtinet ſeculum tamq̄m exiliū. clauſus ī carcere. Inco la mq̄t
ego ſum ī terra. et peregrinus ſicut oēs patres mei. Remitte mi
ut refrigerem priuſq̄m abeam et amplius non ero. heu me q̄a
inco latus meus ꝓlongatus eſt. habitaui cum habitantibus ce
dar. multum inco la fuit aīa mea. Deus infirmat̄ et ego nō in
firmor. quis ſcandalizat̄ et ego non uror. Nam pēa ꝓpter fra
orū eſt iuſtor. hoc eſt irriguum qđ caleph. axe filie ſue de
dit in dotem.

De hoſtibus hominis

Militia ergo eſt uita hominis ſuper terram. Annō uere
militia cum multiplices hoſtes undiq; ſemper in-
ſidiant. ut capiant. perſequant. ut perimant. demō
et homo mundus et caro. demon cum uitijs. homo cū beſtijs.
mundus cum elementis. caro cū ſenſibus. Caro nāmq; con cu
piſcat aduerſus ſpm. et ſpūs aduerſus carnem. Vez. nō eſt

nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinē tm. sed aduersus spūalia nequitie in celestibus aduersus rectores tenebrarz haz. Aduersarius noster dyabolus tamq̃m leo rugiens circuit querens quē deuoret. Accendunt ignea tela nequissimi. Mors ingredit̃ per fenestras idē oculus animū depredat̃. pugnat orbis trarz cont̃ inse sātos. gens cont̃ gentem. et regnum cont̃ regnū. terre motus magni erunt per loca pestilentie et fames. terrorescq̃ de celo et tempestates. et tonitrua ignis coruscationes et fulgura. Maledicta inquit terra in opere tuo. spinas et tribulos germinabit tibi. In sudore vultus tui uesceris pane tuo. donec reuertaris in terram. qua terra es et ī terram reuerteris. Insidiatur aper de silua. et singularis ferus depastus est eam. lupus et vrsus. pardus et leo. frigis et onager. cocodrillus et grifes. serpens et colubez. basiliscus et aspis. Cerastes et draco. scorpiones et uipere. Sed et lendes et pulices. pumices et pediculi. scymphes et muscē. scarabones et uespe. pisces et volucres. Nam qui creati sumus ut dominemur. pisc⁹ maris et uolatilibus celi et vniūsis animantib⁹ que mouent² in terra nunc damur illis in predam. damur in escam. Scriptum est em̄. Dentes bestiarz in mittam in eos cum furore trahentiū super terram. De carcē aie.

INfelix ego homo. quis me liberabit de corpe mortis huius. Certe non uult edui de carcere. qui non uult exire de corpore. Nam carcez anime corpus est. dequo sp̄h̄a ait. Educ de carcere animam meam Nusq̃m est pax. requies tranquillitas. nusq̃m pax et securitas. Vbiq̃ timor et tremor. ubiq̃ labor et dolor. Caro dum viuit dolebit. et anima super semetipsam lugebit. De breui letitia hominis

QVis vnq̃m uel unicam diem totam duxit i lua de lectatione iocudam. quem i aliqua parte diei reatus conscie uel impetus ire uel motus concupiscentie non turbauerit. que humor mundie ul' ardor auaritie. uel tumor superbie non uexauerit. quem aliqua iactantia ul' offensa uel passio non cõmouerit. que demq̃ usus uel auditus uel tactus alicuis non offenderit. Rara auis i terris simillima cigno. Audi super hoc sm̃am sapientis. A mane usq̃ ad uesperam mutabit̃ tempus. Cogitationes uane succedunt. et mens rapit̃ in diuersa. Tenent tympanum et cytharam et gaudent ad sonitum organi. ducũt in bonis dies suos et i puncto descendunt ad infernum. De

SEmper em̃ humane letitie mopniato dolore. tristitia repentina succedit. et qd̃ incipit cũ gaudio. desinit i merore. Mundana quippe felicitas multis amaritudinibus est respersa. Nouerat hoc ille qui dixerat. Risus dolore miscebit̃. et extrema gaudii luctus occupat. Experti sunt et liberi Job. qui cũ comederent et biberent unum i domo fratris sui primogeniti repente uehemens uentus irruit a regione deserti. et concussit quatuor angulos domus. que corruens unũ sos oppressit. Merito pater aiebat. Versa est i luctũ cythara mea. et organum meum i uocem flentium. Melius est ire ad domũ luctus q̃m ad domũ conuiuij. Salubre consilium i die bonorũ. ne immemor sis malorũ. Memorare nouissima tua et i eternum non peccabis. De

SEmper ultimus dies primus. et nusq̃m p̃imus dies ultimus reputatur. cum tñ semper ita uiuẽdum sit. tamq̃m mori semper oporteat. Scriptũ est em̃. Memor esto q̃ mors nõ tardat. tẽpus p̃terit et mors appropinquat. Mille annos ante oculos morientis tanq̃

dies hesterna que preterijt. Semper em̄ futura nascunt. semp
p̄nta oriunt. et quidquid est preteritū totū est mortuum
Morimur ergo semper dū uiuimus. et tunc tm̄ desinimus mo
ri. cum desimus viuere. Melius est ergo mori uite/q̄m
uiuere morti. qua michil est uita mortalis. mli mors vite
Salomon. Laudauu magis mortuos q̄m uiuentes. et utroq;
felitiorem iudicauu. qui nōdū natus est. Vita uelocat' fugit. et
retineri nō pōt. mors aūt instanter occurrit. et impediri nō
valet. hoc est illud mirabile. qđ q̄nto plus accelerat. tanto plus
decrescit. quia q̄nto plus uita p̄cedit. tanto magis ad finem
accedit.

De terrore sompnorū

TEmpus qđ quieti conceditur nō conceditur esse quietum. Nam terrent sompnia uisiones conturbant. et licet non sint i ueritate tristia uel terribilia siue laboriosa que sompniant. sompniantes tn̄ i ueritate tristantur. terrent et fatigant in tn̄ ut dormientes aliqn lacryment. et cuigelantes sepeturbent. Audite quid suphor dicat Eliphaz temanides. In horrore uisionis nocturne/ q̄n solet sopor occupare hominem/ pauor tenuit me et tremor et ossa mea perterrita sunt. et cū spūs me p̄nte transiret inhorruerunt pili carnis mee. Considera Job dicente. Si dixero consolabit me lectus meus et relevabor loquens mecum in stratu meo/ terrebis me per somnia. et per uisiones horrore cōcuties. Nabuchodonosor somnium uidit quo ualde perterruit. et uisiones capitis eius conturbauerunt eum. Multas auras sequunt somnia. et ubi multa somnia plurime uanitates. Multos errare fecerunt somnia. et exciderunt sperantes illis. Apparent em frequēter illis somnia turpes ymagines. ex quibus per illusiones nocturnas non solum caro polluit. sed etiam aīa maculat. Vnde dn̄s Leuitico. Si sit in quit inter vos homo/ qui nocturno pollu-

tus sit sompnio. egrediat ext̃ castra. et nō reuertat̃ prius q̃ ad uesperam lauet̃ aquā. et post solis occasum regrediat̃ in castra.

De compassione.

QVanto dolore turbamur. q̃nto tremore cōcutimur. cum amicor̄ dampna sentim⁹. cum parentum pericula formidamus. plus mt̄ dum sanus formidme q̃m infirm⁹ egritudme perturbat̃. plus hc uolutarius effectu doloris. q̃m is mutuus effectu languoris affligit̃. Verē est em illud poetarum. Res est solliciti plena doloris amor. Cuius pectus tam ferreum. cuius cor tam lapideū ut gemitus non exprimat. lacrimas nō effundat. cū p̄xima et amica morbū ut interitū mtuet̃. ut patienti nō cōpatiat̃. dolenti nō condoleat. Spē ih̄s cū uidisset mariam et iudeos plorantes qui cū ea uenerant ad monumētum plorantes infremuit spū et turbauit semetipm et lacrimatus est. sed eo potius q̄ mortuum ad uite miserias reuocabat. Sciat autem culpabiliter diu⁹ et dure culpabilem. qui corporalem amici sui mortem deplorat. et spualem animē sue mortē nō defl̄et

NOndum a Q̄ mnūmerē sut̄ spēs egritudinum scalus tot egritudmū genera. tot speties passionū phisicalis potuit mdagere. quot humana fragilitas potuit tollerare. tollerabilem dixerim morbor̄ mtollerantiam. An mtollerantiam dixerim mtollerabilem. Meliꝰ ut̄q̄ diuxerim. Nam mtollerabilis est ꝓpter passionis acerbitatem. et tollerabilis ꝓpter patiendi necessitatem. De die t̄ diem magis ac magis humana natura corruptit̃. ita q̄ multa fuerunt olim experimēta salubria. que ꝓpter defectū ipius hodie sunt mortifera. Senuit autem mundus uter q̄ microcosmus et q̄nto prolixius utq̄ ꝑduat senectus. tanto deteriuſq̄ natura turbatur.

De subitis infortunis.

Subito cum nō suspicat̄ infortunium accidit calamitas irruit morbus inuadit. mors interapit quā nullus euadit. ergo ne glorieris i crastinu. Ignoras em quid supuentura pariat dies. nescat homo finē suū. sed sic pisces capiunt hamo. et sicut aues comphendunt laqueo sic capiunt homēs tpe malo. cum eis ex timplo supuenerit

Vid dicam de miseris De diuersis generib⁹ tormēto⁹

Qui per innumera tormento⁹ genera permunt. cedunt fustibus et gladijs iugulant. cremantur flammis et lapidibus obruunt. discerpuntur unguis. et patibulis suspendunt. torquent ingiubus. et scorpionib⁹ flagellant. artant uncinis et laqueis sub ligantur. detrudunt carceribus. et ieiunijs macerantur. precipitant et submergunt. excoriant et distrahunt. secant et subfodiunt. Qui ad mortē ad mortē/ qui ad gladiū ad gladiū et qui ad famē ad famē/ et qui ad captiuitatem ad captiuitate. crudele iuditiū immane supplitium. triste spectaculum. dant esce uolatilib⁹ celi bestijs terre. piscib⁹ maris. heu heu misere matres/ que tam infelices filios genuistis De quodam horrendo facinore

Illud hic horribile facinus libet inserere. qd̄ Josephus de Judaica obsidione describit. Mulier q̄dam facultatibus et genere nobilis. cū cetera multitudine que confluxerat hierosolomis/ cmune cum cib⁹ obsidionis casū ferebat. huius reliquas facultates/ quas de domo i urbem conexerat. tiranni penitus inuaserunt. Si quid reliquum ex magnis opibus fuerat/ quib⁹ uictum cottidianū perduceret pertenuem irruentes per momenta predones latrones rapiebant. pro quib⁹ ingens mulierem quedam uelut infama fatigabat. ita ut interdū predones i necem sui maledictis et conuitijs instigaret. Vexat̄ iurritatus

quisq̃m nec miseratus illam permneret. et si quid forte ei fuisset ab illa quesitum, id alijs quereret. nec iam usq̃m fiet copia requirendi. Fames aut dira uiscerib⁹ insisteret ac medullis. et ad furorem iam famis media perurgeret, pessimis usa consilijs cont̃ ipam iam armant̃ iura nature. Erat em̃ sub uberibus paruulus filius, que ante oculos ferens infelix matez inquit, o infelicior fili in bello. fame ac direptione predonu. cui te reseruabo. Nam et si possit uita separari, uigo tn̄ romane seruitutis urgemuz. Veni ergo o mi nate. esto matri cibus. predomb⁹ furoz. seculis fabula. que sola deerat cladib⁹ uideoz. Et ai hec dixisset, ptinus fili filiu iugulauit. tum dem̃ ignis suppositu torret. et medium quidē consumit. mediu aut reseruat obtectu. et ecce cofestim predones irruunt. combuste carnis odore decepto. mortem minant̃. mli sme mora. cibos quos paratos senserat demonstraret. Tunc illa partem optimam reseruatu, et q̃ continuo que superfuerant membra detexit infantis. at illos repente ingens horroz inualit et inanis, q̃nus ai mi diriguere. uox est faucibus interclusa. Illa uo truci. nil' tu et ipis predombus truculentioz. meus inquit est filius. meus hic partus. et meu hoc facin⁹. edite. nam ego prioz comedi quē genui. Nolite uos effici. aut matre religioliores. aut femina molliores. q̃ si uos pietas uincit, et meos exec̃rimini cibos. ego quez tam talibus pasta sum hijs uez, pastez. post hoc illi territi, trementesq̃ discedunt. qui hunc solum ex omnibus facultatibus misere matri cibum reliquerant

11 NEmo se confidat expertē De pena Innocentis a pena. qua se nouit immunem a culpa. Qui stat uideat ne cadat. Nam sepe dampnat̃ innocens, et nocens absoluit̃. pius punit̃. et impius honorat̃. Ihs crucifigit̃. et Barnabas liberat̃. hodie uir quietus mutilis

uir religiosus ypocrita · uir simplex fatuus reputat · Deride
em iusti simplicitas · Lampas contempta apud cogitationes
diutum · Explicat liber primus

Incipiunt capitula sdi libri

De cupiditate
De accepcõe plõz
De insatiabili desiderio auidz
De fallo noie ditiaz
De iniquo possessõe ditiaz
De incertitudine ditiaz
De auaricia
De q̃b dã ppe b9 auarie
Exempla cõtra gulam
Exempla cõtra ebetatẽ
De generalitate luxe
De cultu cõtra nãm
De ambitioso
Exemplum ambitionis
De diuersis ppe b9 superbiz
De arrogantia hominũ
Cont arrogã as superbiz
De ppetatib arrogantiũ
Cont sẽfluũ ornatũ
De fuscatione coloz
De miquis muneribus
De uenditione iustitie
Que auid fatuũ no pt
Exempla pt cupiditem
De iustis opibus
De sẽflua sollicie auidiz
Cũ auaricia de fruc ydoloz
De gula
De ebrietate
De luxuria
De duplis spib luxurie
De pena huius sceleris
De inimicia cupie ambitiõ
Quibus ẽt misa uita magniz
De superbia et casu luciferi
De abhoiã superbiz
Cont fraudẽ ambitiosiz
De superfluo cultu
Quis dicat uestib cpitudib

Incipit liber sdus de cupiditate ·

QUia solent homines maxime affectare · opes uolup
tates et honores · De opib praua · De uoluptatibus
turpia · De honorib uana procedũt · Hinc em Johã
nes aplus ait · Nolite diligere mundũ neq̃ ea que ĩ mundo
sunt · Quia quidquid est in mundo concupiscentia carnis ẽ
et concupia oculoz et superbia uite · Concupiscentia carnis
ad uoluptates · Concupiscentia oculoz ad opes · Superbia uite

pertmet ad honores. Opes generat cupiditatem et auaritia
Voluptates pariunt gulam et luxuriam. honores nutriut
superbiam et iactantiam. De minquus muneribus.

n Nichil est auaro scelestius. michil miquius qm auarare
pecuniā. Verbū est sapientis qd confirmat aplus di-
cens. Qui uolunt diuites fieri incidunt in temptā-
tionem et laqueum diaboli. et desideria multa et inutilia et
nociua que immergunt homines in interitū et p-
ditionem. Radix enim omnium malorū est cupiditas. hec sacrilegia
cōmittit et furta. Rapinas exercet et pdas. bella gerit et ho-
micidia. Symoniace uendit et emit. inique petit et recipit.
inuste negotiat et fenerat. instat dolis et innet fraudib⁹.
dissoluit pactum. et uiolat iuramentū. corrumpit testimo-
nium et perimit iuditium. De acceptione personarum

Conside ephām euuangelicum ylariam. omnes inquit
diligunt munera sequunt retributiones. pupillo non
iudicant. et causa uidue non ingredit ad eos. Non
ipi precedunt retributiones. qui non iudicant amore iustitie.
sed retributiones precedūt ipos. qui iudicant amore pecunie.
Semper enim sequunt largitione. ut promissione uel spem. et ideo
pupillo non iudicant. a quo michil largit. aut promittit aut
sperat. o principes infideles. socij furū. quicunq; diligitis mu-
nera. sequimini retributiones. nunqm excutietis manum
a munere nisi prius excludatis cupiditate a pectore. De uob
inquit epha. principes eius qui lupi rapientes predam. et
auare sectando luc. principes eius in muneribus iudicabant.
et sacerdotes eius in mercede docebant. et phete eius in pecu-
nia diuinabant. Ecce dns per moysen precepit in lege in deut.
xvi. Judices et magistros constitues in omnib⁹ portis tuis ut
iudicent pplm iusto iuditio. nec in alteram partem declinet.
non accipies personam nec munera. Quia munera excecant

oculos sapientū · et mutant uerba iustoꝝ · sed iuste qđ iustum
est exequeris ut iuuas · Duo dicit iustum et iuste · Quidam
em̄ iuste qđ iustum est · alij qđ est minustum miuste · Kursū
quidā minuste qđ iustum est · Alij iuste qđ minustum est · Ve
vobis qui corrupti estis pretio uel prece · qui tracti amore
uł odio diatis bonū malum et malum bonū · ponentes tene
bras lucem · et lucē tenebras: mortificantes aiās que non
moriunt̄ uiuificantes aiās que nō viuūt · Vos em̄ nō at
tenditis merita causaꝝ · sed merita personaꝝ · nō uira
sed munera · nō iustitiam sed pecuniam · non qđ ratio di
cat · sed qđ uoluptas affectat nō qđ lex sanciat · sed qđ mes
cupiat · nō mdmatis animū ad iustitiam · sed iustitiam
mdmatis ad animū · non ut qđ licet hoc libeat · sed libeat hꝰ
qđ libet · nunqꝯ ī uobis ita simplex est oculus: ut totū cor
pus sit lucidum · sed semper aliquid admiscetis fermenti
quo totā massam corrūpitis · pauperꝝ causam cū mora negli
gitis · diuitum causam cum instantia ꝓmouetis · Inullis ri
gorē ostenditis · cū iustis ex mansuetudine dispensatis · Illos
ex difficultate respicitis · istos cū fauore tractatis · Illos ne
gligenterꝝ auditis · istos subtiliter auscultatis · Clamat
pauper et nullus exaudit · loquit̄ diues et oms applaudt.
Diues locutus est et oms tacuerunt · et uerbum illius usqꝫ
ad nubes ꝓdunt · pauper locutus est et dicunt quis est hic ·
et si se ostenderit subuertent illū · Clamat uim patiens
et nullus exaudit uocaterat et nullus est qui iudicet · Si
forte pauperꝝ causas suscipitis · illos remisse fouetis · Cū
aut diuitum causam assumitis · illos pertinaciꝰ iuuatis
adiuuatis · paupes despicatis diuites honoratis · Istis reue
renterꝝ assurgitis · Illos despicabiliterꝝ ꝯuocatis · Si intro
ierit ī ꝯuentu uestro uir habens aureū anulū ī ueste
candida · et pauper ī sordido habitu · et intendatis ī eum

qui indutus est ueste p̃clara: et dixeritis tu sede hic bene
pauperi uro dicatis tu sta illic. uel sede sub scabello pedum
meoꝝ. nõne iudicatis apud uosmetipos. et facti estis iudi
ces cogitationũ iniquaꝝ. De nobis em̃ et ꝺ̃ra uos dixit
#ph̃a. Magnificati sunt et ditati. et ꝺ̃rallati et inpinguati.
caulam pupilli nõ ꝺ̃xerunt. et iudiciũ pauperũ nõ iudi
cauerunt. Sed in lege precipit̃ nulla erit distantia persona-
ꝝ. ita paruũ audietis ut magnum. nec accipietis cuiuscũq;
personam. quia dei iuditium est. Non est em̃ psona-ꝝ accep
ta apud deum. De uenditione iustitie

Vos aut̃ nec gratiam gratis datis. nec iustitiam
iuste redditis. quia si nõ uenit nõ puenit. nec da
tur nisi uendat̃. Sepe iustitiam tantũ differtis.
q̃ litigantib̃ plus q̃m totũ auferetis. quia maior est sumptus
expense q̃m fructus sententie. Quid aut̃ poteritis illi i
districto iuditio respondere qui precepit. Gratis accepi
tis gratis date. lucraꝝ i archa damnũ i conscia. pecuniam
capitis sed animã captiuatis. Veraꝝ quid ꝓfuit hoi si uniuer
sum mundũ lucret̃. aie uero detrimentum patiat̃. aut
quam dabit homo cõmutationem ꝓ aia sua. fratez nõ redi
met hõ. non dabit deo platione suam. nec ꝓtium redemp
tionis aie sue. laborabit i eternũ et uiuet i finem. Audi
te diuites quid Jacobus apls dicat. Agite nũc diuites
plorate et ululate i miseriis uestris que aduenient uob.
Diuitie uestre putrefacte sunt. auraꝝ et argentũ uestraꝝ
erugināt et erugo eoraꝝ erit uob̃ in testimoniũ. et ma
ducabit carnes uestras. sicut tigris thezauritatis uobis
iram i nouissimis diebꝫ. Ecce merces operariorum qui
messuerunt regiones uestras. que fraudata est a uobis
clamat. et clamor ipoꝝ i aures dñi sabbaoth introuit.
Preterea ueritas dicit. Nolite thezaurizare uobis the

thesauros ī terris ubi erugo et tinea demolliū. ubi fures effodiunt et furantur.

De insatiabili desiderio cupidorum

IGnis mentis gubilis cupiditas insatiabilis. Qñ unqm cupidus. ppio fuit uoto ītentus. cū adipiscatur qđ optauerat/ desiderat ampliora. Semper habendo et nunqm inhabitis finem constituit. Insatiabilis est oculus cupidi. Inparte inquitatis nō satiabit auarus non implebitur pecunia. et qui amat diuitias fructum nō capiet ex eis. Infernus et perditio nunqm replentur: sinnilitez et oculi hoīm insatiabiles. Sanguisuge due sūt filie. dicentes affer affer. nam excrescit amor nūmi qntum pecunia excrescat.

Quare cupidus satiari non potest

VIs scire o cupide quare semper uacuus et nūqm impleris. Aduite nō est plena mensura que qntucunqz ditneat adhuc capax est ampliorīs. sed humanꝰ aīmus capax est dei. qm quia adheret deo unus spūs est cum eo. Quantulibet ergo contineas/ nunqm es plenus. nī deum habeas cuius semper est capax. Si uis ergo o cupide satiari. desine esse cupidus. quia dum cupidus fueris satiari non poteris. Non est cōuencio luce ad tenebras. nec xpi ad belial. Quia nemo pōt deo et mamone seruire.

De falso nomine diuitiarum

Ofalla diuitiarum felicitas que diuite uerecat' facat infelicē. Qđ em est fallax qm opes mundi que diuitie nuncupant'. Opposita sunt/ esse diuitem et egenū. Ait opes mundi nō auferunt sed afferunt egestatem. Magis em sufficiat modicū pauperi qm plurimū diuiti. quia ubi multe dite multi sunt qui comedunt eas. qt et qntus magnates mdigerant. ipemet frequent' experior. Opes itaqz nō satiant diuitem sed egenum.

Exempla de cupiditatem

QUam multos seduxit cupiditas qm plures per

didit auaritia. Balaam asella redarguit. et pedem sedentis attriuit Quia captus cupidine promissoz. disposuerat maledicere isrli. Achor populus lapidauit. quia tulit auz et argentum de anathemate hiericó. Naboth interemptus est. ut achab uineam possideret. Giesi lepra perfudit. quia pecuniam et uestes sub nomine helisey. Judas laqueo se suspendit. quia uendidit et tradidit xpm. Ananiam et saphiram subita mors extinxit. quia de pretio agri defraudauerunt aplm. Edificauit tyrus mansionem suam et congregauit auz. qi humū et argentū qi lutū platea. Sed ecce dns possidebit eum. et percutiet i mari fortitudinē eius. et hic igni deuorabit.

De iniquo possessore

Verum est ergo qđ sapiens protestat. Multos diuitiae perdidit auz et argentum. Qui auz diligit nō iustificabitur. Ve illis qui sectant illud. Ecce ipi peccatores habundantes in seculo obtinuerunt diuitias. hinc ueritas protestat aplis. nolite possidere auz neq argentū. neq pecuniam in zonis uestris. quia sicut camelus non pot intrare per foramen acus: ita difficile est diuitem intrare i regnū celeste. Arta est enim uia et angusta porta per quam intrat ad uitam. i Aplus ergo secutus regulam ueritatis aiebat. Argentū et auz non est michi. sed quod habeo hoc tibi do. Ve ergo qui coniungitis domū ad domū. et agz agro copulatis. usq ad terminū loci. Repleta est terra auro et argento. et nō est finis thezauroz eius. propter iniquitatē auaritie eius iratus sum et percussi eum.

De ditatis opibus.

Cetez abraham diues fuit Job locuplex. dauid opulentus. Et in de Abraham scriptura inquit. Qua credidit Abraham deo. et reputatū est illi ad iustitiam. Et de Job. Quia non erat ei similis i terra. uir simplex et rectus. et timens deum. ac recedens a malo. De dauid at

Quia dns muemt uz scamdū coz suū. At isti fuerūt q̄i michil
habentes et omā possidentes. sc̄dm illud ypthete. Diuitie si af
fluant nolite coz apponē. Nos aut sumus oīa possidentes.
q̄i michil habentes. sc̄dm illud diuites eguerunt et esurie
runt. facilius em̄ iuemes qui diligit diuitias et nō habe
at q̄m̄ qui habeat diuitias et nō diligat. Qua difficile est
esse ī igne et nō ardere. et difficilius diuitias possidere et
nō amare. Audiypham. A minore usq; ad maiorem oms
auaritie studet. et a yppha usq; ad sacerdotē cuncti faciut
dolum. De mercitudine diuitiaz

Omis cupidus cōt naturam mitiuz et molit. Nā
namq; pauperem adducit ī mundū: et paupem
reduat a mundo. Nudum em̄ terra suscapit: et nudum ter
ra recapit. Cupidus aut capit et curat fieri diues ī mūdo.
Destruam inquit horrea mea et maiora faciam et illuc cō
gregabo oīa que nata sunt michi. et oīa bona mea. Sed o
stulte hac nocte repetent aiam tuā a te: que aut parasti cuius
erunt. thesaurizas et ignoras aui congreges ea. Dormie
runt somnū suum et michil inuenerunt oms uri diui
tiaz ī mamb⁹ suis. Diues cum dormierit michil secū afferet
aperiet oculos suos et michil inuemet. Ni timueris ergo
cum diues factus fuerit homo. et cū multiplicata fuerit
gloria domus eius. Qm̄ cum interierit nō sumit oīa ne
q; descendet cum eo gloria domus eius: sed relinquet alie
nis diuitias suas: et sepulchra coz domus coz ī eternum.
hmc em̄ sapiens attestatur. Qui aceruat ex aiō suo muls
te alijs congregat. et mbonis suis alius luxuriabit proth
dolor/ que habebat hostem habebit heredem. De super

Vr ad cōgregandū q̄s flua sollicitudie capiaz
mistet. cū stare nō possit ille qui congregat. nam
q̄i flos egredit et conterit. et fugit uelud umb

et nūq̄m ī eodem statu permanet. Cur multa deliderat. cum
pauca sufficiant. habentes inquit uictū et uestitum bijs con
tenti sitis. Cur multa nēcia cum multa sollicitudine q̄rat.
cum ipa sine magna difficultate se offerant. Audi quid super
hoc dicat ueritas. Nolite sollicati esse dicentes. quid manducabim⁹ aut quid bibemus. aut quo operiemur. Sat em pr̄
uester celestis quia bijs ombus indigetis. Querite ergo p̄
mum regnū dei et iustitiam eius. et hec oia adjicientur
uobis. Nunq̄m uidi iustum derelictum aut semen eius egens
pane

De Auaritia.

TAntalus sitit in undis et auarus eget ī opibus. cui
tantū est qđ habet q̄situm est qđ non habet. et num
q̄m utitur acquisitis. sed semper inhiat acquirendis. Salo
mon. Est q̄ diues cum nichil habeat. et q̄ pauper cū ī mul
tis diuitijs sit. Auarus et infernus utere q̄ comedit et non
digerit recipit et nō reddit. Auarus nec patientibus com
patit⁹ nec miseris subuenit uel miseret⁹. sed offendit deū.
offendit pximū. offendit seipm. Nam deo detinet debita et
pximo denegat necia. sibi subtrahit opportuna. Deo mgt
pximo impius. sibi crudelis. Vir auarus et tenacissimo. sine
ratione est sua. et homini liuido. ad quid auro⁹ Qui sibi
neq̄m est. cui bonus erit. et nō iocundabit⁹ in bonis suis.
Qui habet substantiam hui⁹ mundi. et uidet fratrem suū
necesse habere. et claudit uiscera sua ab eo quō caritas
dei manet ī illo. non em pximum suū diligit sicut seipm.
quē media permittit. egestate consumit. neq̄ deū diligit
super oia. qui prefert argentū auro. et argentū pponit.

REcte dixit apl⁹ Cur auaritia dr² sint⁹ ydolo⁹
Auaritia est ydolo⁹ seruitus. Sicut em ydolatra
seruit ydolis uel simulacro. sic auarus deseruit thesauro.
Nam ille cultum ydolatrie diligentes amplificat. et iste

cumulū pecunie libenter augmentat. Ille aī ō diligentia colit symolacr. et ille cū ō subtilitate et cura custodit thesaur. Ille spem ponit ī ydolatria. et iste constituit ī pecunia. Ille pauet mutilare simulacr. et iste pauet minuē thesaur. De quibusdam ꝑprietatibus auri

A Varus ad petendum ꝙmptus. ad dandū tardus ad negandum frontosius. Si quid expendit totum amittit tristis. querulus. et merosus. sollicitus ꝙputat. dubius hæret. mutus impendit. magnificat datum. nullificat dandū. dat ut lucret. sed non lucratur ut det. largus alieno. et parcus ī ꝓprio. Gulam euacuat. ut archam adimpleat. Corpus extenuat ut lucrum extendat. Manum habet ad dandū collectam: et ad recipiendū porrectam. ad dandū clausam. et ad recipiendū apertam. porro substantie impiorū sicut fluuius siccabuntur. quia qui male congregat. cito dispergit. Iustum iudicium est. ut que de malo ꝓuenerunt ad malum perueniant. nec accedat ad bonū qđ nō ꝓdest ex bono. Auarus ergo damnatione habet uite que nunc est et future.

Inutium iute homis pamis et aq̃. De Gula.

Uestimentum et domus ꝓtegens turpitudinem. Nunc autē gulosis non sufficiunt fructus arborū. nō ligna ligumināū. non radices herbarū. non pisces maris. non bestie terre. non aues celi. sed querunt ꝫ pigmenta. componuntur aromata. nutriunt ꝫ altilia capiunt ꝫ obsonia. que studiose coquūt ² arte cocorū. que laute parent ꝫ officio ministrorū. Alius cōtundit et colat. alius confundit et cōficit. ſbam uertit macidens naturam mutat et artem. ut saturitas transeat ī esuriem. ut fastidiū reuocet ad appetitum. ad irritandum gulam. nō ad sustentandū natūā nō ad necessitatem supplendam. sed ad auiditatem ex

plendam. Cetez tam breuis ē gule uoluptas ut spatio loci
iux sit spatio. iiii. digitoz spatio temporis iux sit totidem
momentoz. Contempnit mediocritas. et superfluitas
affectat. In duisitate ciboz et uarietate sapoz auiditas
nesait modū. et uoracitas excedit mensuram. sed mdr̄ gr̄
uat stomachus. turbat sensus oppremit intellectus. Inde
nō salus et sanitas sz morbus et mors. Audi sup hoc sen
tentiam sapientis. Noli esse aundus ī epulatione et non
te effundas ī omnē escam. ī multis em escis erit infirmi
tas. et ꝓpter crapulam multi perierunt. Esca uentri et
uenter escis. deus aūt et hunc et has destruet Exempla

GVla carum tributū exigit. sed cont̄ gulam.
uilissimum reddit. quia qnto sunt delicatiora
ciboria. tanto fetidiora sunt stercora. Turpius egerit qd
turpiter ingerit. superius et miserius horribilem flatum
exprimens. et abhominabilē sonū emittens. Gula para
disum clausit. primogenita uendidit. suspendidit pincer
nem. decollauit baptistam. Nabuzardam princeps coquoz
templū incendit. et hierlm totam euūit. Balbazar ī cōuiuio
manum cont̄ se scribentem aspexit. Alane thechel phares
et eadem nocte interfectus est a chaldeis. Sedit ꝑ plus man
ducare et bibere. et surrexerūt ludere. et adhuc esca eoz
erat ī ore ipoz et ira dei ascendit super eos. Qui uelociter
uoluptuose interierunt ī iuys. Dives ille qui epulabatur
cotidie splendide. sepultus ē ī inferno. De ebrietate.

1 QVid turpius ebriolo. cui fetoz ī ore. tremoz ī corpe.
qui ꝑmit stulta. pdit occulta. cui mens alienatur.
facies transformat. Nullū em secretū ubi regnat ebrietas.
fecundi calices quem nō fecere desertum. porro nō sufficiat ui
num nō sicera. nō cerusia. sed studiole confect̄ multum. Sy
copus claretum labore multo. sollicitudie magna sūptu non

modico. sed mde contentiones et rixe. lites et murgia. unum
em multū potatum ut ait sapiens. irritatione et iram et
ruinas multas facit. Et osee. fornicationes vinū et ebrietꝫ
auferunt cor. Propter hoc dicit aplūs. Fugite vinū ī quo est lux
uria. Et Salomon. Ebriosa res vinum et tumultuosa ebri
etas. filij rechab. et filius Zacharie. unū et siceram. et omne
qđ mebriare poterat non biberunt Exempla ꝺ ebrietate

EBrietas em uexenda nudauit. mestum · tem·
comsit. filiū regis occidit. principem exercitus
iugulauit. Vez est ergo qđ sapiens ait. Quia cantes potꝫ
et uocantes symbola contumunt et ylayas. Ve qui consur
gitis mane ad ebrietatem sectandam. et potandū usqꝫ ad
uesperam ut vino estuetis. Cythara et lyra et tympanū
et tybya et vinum ī cōuiuijs uris. Ve qui potentes estis
ad bibendū vinū. et viri fortes ad miscendam ebrietatē
Cur gaudium et letitia occidē mitulos. et iugulare arietes
cōmedere carnes et bibere uinū. Cōmedamꝰ et bibamus
cras em moriemur. et revelata est ī manibus meis dm
exercituū. si dimittet hec iniquitas uob dnc moriamini.
Ve corone superbie effraim. Sacerdos et pphta nescierunt
pre ebrietate Absorti sunt a uino. nescierit videntem.
ignorauerunt uiditiū. proth pudor. Cum ad pmutiandā
euangelicam lectionē a quodam prē bndicto peteret
hesternam crapulam et nocturnam crapulam eructans.
fertur alta uoce dixisse. potum seruoꝝ suoꝝ benedicat rex
angelorum De luxuria.

POrro turpis matez filiam generat turpiorē. Justū
est ut qui in sordibus est sordescat adhuc. Omes
adulterantes quasi clybanus fucrensus a coquente. Cepe
runt principes furuere a uino. ventez em apprime satuz.
libentez uenerem amplexat. O extrema libidinis turpi

tudo que nō solum mentē effemnat. ꝫ etiā corp⁹ enervat.
Non solum maculat aiam sed fedat personam. Omē nāq;
pēm qđ fecerit homo extra corpus suū est. qui aūt fornicat
in corpus suū peccat. Semper illam p̄cedunt ardor et penuria
tia. semper illam comitant fetor et immūditia. semp sequit
dolor et pma. Sanies em distillans labia meretricis et m
itius oleo guttur eius. nouissima aūt illi⁹ amara sicut ab
synthiū et acuta qsi gladius biceps De generalitate luxu

FAmiliaris est mimicus habitans nō paul · rie
sed ppe nō exterius sed interius. Iam iuuentus
eius in lūbis eius. et fortitudo illius in umbilico ventris ei⁹.
Nam nūq̄m fugat⁹ nisi cū fugit⁹. nūq̄m mactat⁹ nisi cum
maceratur. Ad causam exigit libertatē et habundantiam sed
repetit ad effectum facultatem et adiacentia. hec em omez
etatem cōrūpit. omem sexum cōfundit. omem ordinē. oēz
gradum peruertit. Inuadit em senes et iuuenes mares
et feminas. prudentes et simplices. superiores et inferiores.
Ad extremū etiam sacerdotes quinocte uenere amplexā
tur. mane turgine uenerant⁹. turpe dictu. sed turpissimū
actu. dicere liceat ut agi nō libeat. Nocte filiū veneris
agitant in cubilia. mane filium uirginis offerunt in altari

Quis eius multiplicat De duabus spēbus luxurie
spes sufficientez ualeat explicare. hec em penta
polim ai adiacente regione subiugit. Sichen i raptore cum
pplo interemit. hec et onam filios iude pauit. Iudeū cum
thamar pugione suffodit. Tribum beniamyn i adul
teros p uxore leuite deleuit. filios hely sacerdotis i stup⁹
tores in bello prostrauit. hec uriam occidit. amon interfeat.
pbros lapidauit mestuosos. hec ruben maledixit. Sap
sonem seduxit. salomone peruertit. Verū est ergo qđ legit⁹
pter spem mulieris multi perierunt. hec ruben maledix⁹.

sampsonem seduxit: salomonē peruitit · Nam uinū et mlīe
res apostatare faciunt sapientes · hec mlītos nulnerātos
dieciit · et fortissim quiqz mterfecti sunt ab ea · uie mferi ·
domd eius / penetrantes mteriora mortis · hec uires ener -
uat · sensus dmmuit · dies consumit · opes effundit · hec
ignominosam morpholim operatr · quātū aplus nō robi -
dit nōare ꝓpterea mquit tradidit illos dns ī passione ig -
nominie · Nam femine eox cōmutauerūt nātūālem
usum ī eum qui est cōtr natura · Similit masculi · relicto
naturali usu femine · exarserunt ī desideriis suis admu -
cem masculi ī masculos turpitudmē operantes · Quid hac
turpitudme turpius · Quid hoc crimine crimiosius · Sile ge
qi pecora cōiugiūt · contubit maris cū masculo / et coitus
hoīs cum iumento · Sic em legit · Cum masculo nō com
misceberis coitu femineo qua abhomatio est · Cum oī
pecore non coibis neqz masculaberis cū eo vtriqz pz pena
subscribit · Qui dormierit mquit cū masculo coitu fem -
neo / uterqz opatus est nephas morte moriat · Qu cum
iumento coierit morte moriat · pecus qz occidit · Qui habet
aures audiendi audiat · ymo qui desipit desipiscat · De

PEna docuit · qd culpa pro - pena hui scleris
meruit · pluit em deus supez sodoma · et gomorra
sulphuz et ignē de celo · Noluit em dns cuqz angelozz ul'
hominū executionē huius pene cōmittere sed sibi ipi rū -
dictam hmius sceleris reseruauit · Sdm illud · Mea est
ultio et ego retribuā · et ideo pluit deus a deo · scz a seipso
nō ymbrem ut rore · sed sulphuz et ignem · Sulphuz supez
fetorem luxurie · ignem supez ardorem libidinis · qtus
pena simlis esset culpe · nec misisse dicat · sed pluisse qt
ipō uerbo magnitudme et habundantia pene notaret ·
Nemim pepat oculus eius · sed oīs simul extmxit · Vro

rem q̄ Loth

rem q3 loth· qua retro respexit i statua salis mutaut.
nec solum urbes· sed omne circa regione i mare mortu
um et i valle salinaz cooperit· horrendu est igit in cadi
i manus dei viuentis qui q3 to maiorem sue longanimita
tis exhibet patientiam· tanto duriore sue severitatis in
fert vindictam· De ambitioso

Opes itaq; cupidus congregat et auarus conseruat·
uoluptates gulosus degustat luxuriosus exercet·
honores ambitiosus affectat· et superbus extollit· Ambitio
sus aut semper est paupus· semper attentus nequid dicat
ut faciat qd i oculis hominu valeat displicere· humilitate
simulat· honestate mentit· affabilitate exhibet et benig
nitatem ostendit· subsequit et obsequit· cunctos honorat·
uniuersis mulcat· recipitat curias· visitat optimates·
assurgit et amplexat· applaudit et adulat· Bene notauit
illud poetarum· Et si nullu exit pulvis tu ex aute nullum
pmptus et seruud· vbi placet cognouit· remissus et tepi
dus ubi putauit displicere· pmbat mala detestatur m
qua sed alia cum alijs probat et improbat· ut uideatur ydo
neus ut reputetur acceptus· ut laudet ab orbus· ut ap
probet a singulis· et cete graue mira se sustinet pugna
difficilemq; conflictum du iniquitas pullat anny et am
bitio sustinet martiriu· et qd illa suggerit faciendum
hec fieri no permittit· Colludut in admittere mater et
filia/ iniquitas et ambitio· Nam mater i aperto sub
sistit· et in occulto filia no resistit· hec ergo uendicat sibi
publicu illa secretum· Ambitiosus ergo libenter agit de p
rimpatu/ qui ambit et dicit· O qn primo capabit ille qui seue
rus sit i iustitia· pius i misa· qui no deuict amore ul odio·
qui no corrumpatur prece ul' pretio· qui credat fidelibus
et acquiescat simplicib? qui sit humilis et benignus· lar

gus et mansuetus. constans et patiens. sapiens et astutus

Si forte hac arte non proficiat reuertit ad aliam. aduocat symonē. reuertit ad Gyesi. per hunc ab alio mitt' emere quit per se nō preualet obtinere. supplicat et promittit offert et tribuit. proh pudor gratiā quā gratis adipisci nō potuit. per fas et nefas intitur adipisci. nec desistit adhuc sed instituit. et inuadit uiolenter honorem/ et impudent' arripit dignitatem. animor' suffragio. presidio ppinq'or. tantoq' dominationis inflamat' ardore. tantaq' libidine p'lidendi ut salua nō horreat scandalum non formidet. sed giezi lepra percussit. et symon perit a impetauma. Chore aute a impliab' igms assumpsit. Dathan et Abiron terra uiuos absorbuit Nullus itaq' sibi assumat honorē nisi q' uocatur a dnō sicut Aaron. Exemplum ambitionis

Liquidū ambitionis exemplum recepit' in Absaloe. Qui a im aspiraret ad regnum fecit sibi aurum et equites. et quinquagīta viros qui p'cederent eum. et mane consurgens absolon. stabat iuxta intr portā et omnē uirū qui habebat negotium. ut veniret ad regis iudicium. uocabat ad se et dicebat. De qua ciuitate es tu. qui respondens aiebat. Ex una tribu isrl. ego sum seruus tuus. Respondebat ei absolon. uident' in sermones tui et bni et iusti. sed nō est qui te audiat constitutus a rege et dicebat ei absolon. Quis me constituat regem sup' uē iudicem super terram/ ut ad me ueniant oīs qui habent negotium cū rege. et iuste iudicent'. Sed et cū accederet ad eum et salutaret. extendebat manum suam et apprehendens osculabat' eū. faciebat q' hoc omni israheli qui ueniebant ad iudiciū ut audirent' a rege et sollicitabat corda uiror' isrl. Cumq' abiisset absolon hebron misit

exploratores t̄ umſas tribus iſrel' dicens. ſtatim cū audierit ſ
clangorem buccine. diute qua regnauit abſolon t̄ hebron
et facta eſt cōiuratio ualida. pplusq; cōcurrens ſaugebat
cum abſolone. Q; breuis eſt et miſera uita magnoꝝ

SEd eſto ſublimet. maltum ꝓmoueatur ad ſūmum
ſtatim cure ſuccreſcunt. ſollicitudines ꝗ cumulant
extendunt ieuuma. uigilie ꝓdunt. ex quib⁹ natura corrū
pitur. ſpūs infirmat. corrūpit ſompn⁹. amittit appetitus. de
bilitatur uirtus. corpus attenuat. et ſic t̄ ſeipō defitiens non
dimediat dies ſuos. ſed miſerabilem uitam miſerabiliori fi
ne concludit. Vere eſt ergo illud poeticū. ſnſe magna ruunt.
ſūmiſq; negatum eſt ſtare diu. tollunt in altum ut lapſu
grauiore ruant. Verius aūt illud ꝓphetic̄u. Vidi impium ex
altatum et eleuatum ſicut cedros libani. Et tranſiui et ecce
nō erat. queſiui et nō eſt inuentus locus eius. anteq̄m dies
eius repleant⁹ peribit. ledetur q̄ vmea in primo flore. bo
trus eius. et ſicut oliua florē ꝓpitiens. Audi ſup hoc ſm̄am
ſapientis. Oms potentatus breuis uita. De ſuperborum

STatim aūt ut ambitioſus ꝓmotus ꝓprietatibus.
eſt ad honorē t̄ ſuperbiam extollit⁹. et t̄ iactantiā
effrenat⁹. nec curat ꝓeſſe. ſed gloriat⁹ preeſſe. preſumit
ſe meliorem. qua ſe cerm̄t ſuperiorem. At bonū non ſtat ḡd
ſed uirtus. non dignitas ſed honeſtas. priores dedignat⁹
amicos notos ignorat extraneos. comites contēpnit anti
quos. uultum auertit. uſum extollit. ceruicem erigit.
faſtum oſtendit. grandia loquit⁹. ſublimia meditatur.
ſubeſſe non patitur. preeſſe molit⁹. prelatis infeſtus. ſub
ditis onerosus. moleſta nō ſuffert. concepta nō differt
preceps et audax. glorioſus et arrogans. grauis et impor
tunus De ſuperbia et eius luciferi.

OSuperbia cunctis inportabilis. omnibus odioſa

tu semper es p'ma mitez oīa uitia · tu semper es ultīa · Nam
onīe pctīm accedente cōmittit' · te recedente dimittit' · Scrip
tum est eīm · mitiū omīs pcti superbia · pr mogenita mors.
hec eīm mt' ipa mundi p'mordia creaturam conī creato
rem erexit · angelum conī deum · sed eū ablq; mora deiecit.
qm̄ i ueritate nō stetit Ab mnocentia i pctīm · a delutis i
miserias · a celo empireo maerem caligmosum · Audi pph'az
Quomodo cecidisti lucifer qui mane oriebaris · qui dixisti i
corde tuo · in celum ascendam · supez astra celi exaltabo so
lium meum · sedebo i monte testamenti i lateribz aquilo
nis · ascendam super altitudm nubiū et similis ero altis
simo · tu signaculum similitudinis sapiā plen'. et perfect'
decore · In delitis paradisi tu fuisti · omnis lapis p'tiosus
operimentū tuum · Sardius · topazius · iaspis crisolit'
onyx et berillus · saphirus carbunculus et smaragdus · aur
opus decoris tui · tu cherub extelsus et protegens · et posui
te i monte sancto dei i medio lapidum ignitoz ambulasti
perfectus i uijs tuis a die conditionis tue · donec inuenta
est iniquitas i te · peccasti · et eiecite · de monte sancto ·
eleuatū est cor tuū i decore tuo · et i terram proiecite · Cedri
nō fuerunt altiores illo in paradiso dei · Abietes nō equaue
runt summitatē eius · platani nō fuerūt equales frondib'
illius · omne lignū pretiosum paradisi non est assimilatū
ei · et pulchritudini eius qm̄ speciosum fecit eū i multis co
densis frondibus · Ipse est rex super oms filios superbie · Ipē
est draco magnus rufus habens capita septem et corn
ua decem · et i capitib' suis septem diademata · cui cauda
trahebat tertiā partē stellaz celi · et misit illas i terram
et prostratus est ille draco magn' serpens antiquus qui uo
catur diabolus et sathanas qui seducit vniuersum orbem
et prostratus est i terra · et angeli eius cum eo missi sunt · Et

altior de quo ueritas ait · Videbam sathanā sicut fulgur de
celo cadentem · Nam oīs qui se exaltat humiliabitur · et q̄
se humiliat exaltabit̄ · De arrogantia hominum

O superba p̄sumptio · presumptuosa superbia · q̄ solum
angelos deo uoluit coequare · sed homines p̄sumpsit
deificare · porro quos erexit depressit · et quos exaltauit hu-
liauit · hunc aut dn̄s ad ip̄ham · filii hoīs dic p̄ncipi tyri h̄c
dicit dn̄s de⁹ eo q̄ eleuatum ē cor tuū quasi cor dei · et dixi-
sti · de⁹ ego sum · cum sis homo et nō de⁹ ideo ego adducam
super te robustissimos gentiū et interficient te et morieris
in interitu occisoz̄ nabuchodonosor · qui p̄ōm suam super
be iactauit · et ait · Nonne hec est babilon quā ego edifica
ui in domum regni in robore fortitudinis mee · et in gloria
decoris mei · Cum adhuc esset sermo in ore eius uox de celo
ruit · tibi dic⁻ nabuchodonosor rex · Regnū transit a te et
ab hominib⁹ eicient te · et cū bestiis feris q̄ erit habitatio tua ·
fenū ut bos comedes · et septem tp̄a mutabunt⁻ sup te · donec
scias · q̄ dominet⁻ excelsus in regno hoīm · et cuicūq̄ uoluerit
det illud · Eadem die cōpletus est sermo super nabuch
odonosor · Verē est ergo q̄ legit⁻ · hō cū in honore esset non
intellexit · com · e · uu · msi · et sumptus factus est illius · Super
bia turrē cecidit · et lingua · p̄stringit goliam · et suspendit ha-
man · interficit nicanorem · et peremit antiochum · pha-
raonem sub mersit · et senecharib interemit · Sedes dui
superboz̄ destruit deus · et radices gentiū superboz̄ arefe-
cit

Quam detestabil sit Q̄m detestabil sit superbia ·
superbia · dn̄s ipe per ezechiam testat⁻ · Iuraut dn̄s in
ira sua dicit dn̄s exercituū · detestor ego superbiam iacob et
iurauit dn̄s in superbia iacob · Si oblitus fuero usq̄ ad finem
opera eoz̄ · Vnde inter sex que odit dn̄s et septimū q̄ de-
testat⁻ aīa eius · Salomon primū ponit oculos sublimes

·i· supbiam· Et ysayas dies dñi exercituū ꝯ omnē supbum
et excelsum super omnē arrogante et humiliabit ꝯ sup
oms cedros libam sublimes et erectas et super omnes
quercus basan et super oms colles et mōtes excelsos et
super oms colles eleuatos et super omnē muz mumtu
et maruabit ꝯ sublimitas hominū· et humiliabit ꝯ altitu
do uiroz· ppt̄ea dilatauit infernus aiam suam· et aperi
et os suū absq; ullo termo· Et descendent sublimes gl̄osi
eius ad eum· dñs exercituū cogitauit hec ut detraheret
superbiam oīs glorie· Job q̄ dicat· Si ascenderit usq; ad ce
lum superbia et caput eius nubes tetigerit· q̄i ster qui
lmium i fine putrefiet ul' perdetur Cont̄ arrogantiam

OMms fere uitiosus diligit superborum
similē sibi· Superbus aūt odit elatum· Vnde
salomon· Inter superbos semp iurgia sunt· et ubi fuerit
superbia· ibi erit et contumelia· Superbus insolita ges
at· consueta fastidit magnū reputat si loqui dignetur·
maximū si surgat et amplexet̄· Estimat plus dignita
tem ab ipō q̄m ipm̄ executū ex dignitate· Nunq; uultuti
pat'mitatis affectu· sed semper uultu dnationis imp̄io·
Superbia eius et indignatio eius et arrogantia eius
plus q̄m fortitudo eius· Reuoluit ī ai q̄ legit̄ in euan
gelio· Facta est contentio inter discipulos ih'u quis eorū vid̄
tur esse maior et ait illis ih's· principes gentiū dominā
tur eoz· et qui potestatem habent super eos· benefici
uocant̄· Vos aūt non sic· sed qui maior est ī uobis fiat
sicut minim⁹ et qui p'cellor sic̄ ministrator· Et petrus aplo
rum magister· Non q̄i dominantes ī clero· sed forma fti
gregis ex animo· Dñi est tra it· Vnus est ergo deus et
unus est dns· Ceteri nō sunt dñi sed mīstri· quib⁹ mt⁹
dicat̄ dominum· et interdicat̄ mīsterium· Audi super hō

sapiente. Rectorem te posuerunt noli extolli. esto inter illis qui
unus ex ipsis

Contra Ambitiosos

f Filij Zebedei qui interuentu matris honorē postulauerunt a xpō. Dic inquit ut sedeant hij duo filij mei. unus a dextris tuis et alius a sinistris in regno tuo. meruerunt audire. nescatis quid petatis. nō enim honorē sed onerē petunt ad regnum. Vnde dns subdit. Nō est meum dare uobis. Meum quidem est dare. sed nō uob. idest ambitiosis quales uos estis. licet oīs pta sit a deo. sit. semper tn nō regnat ex deo. Sed illud pphetarum. Spīs regnauerunt et nō ex me. principes extiterunt et nō cognoui eos.

De

Superb' amat primas cathedras in synagogis. primos recubit' in cenis. Salutationes in foro. et uocari ab hom'b' rabi. Non nōie persone sed nōie fortune uult appellari. Non ut hō sed ut deus uult honorari. sed sublimius incedit et excelsius. Vult sibi oms assurgere. singlos inclinare. porro quidā phus uolens arrogantiā cuiusdam regis alludere. cum uidisset eum in throno regali sublimē sedere. pstrat' in tra supplex adorauit. et confestim nō mutatus ascendens iuxta regem sedit. Q' rex uehementer admirans. eo q' nosset illum esse ph'm. quid hoc egerit exquisiuit. philosophus respondit. Ego aut deus aut hō. Si deus debui te adorare. Si homo potui iuxta te sedere. Rex aut ratione cōpositus pho intulit. Immo si homo sum nō debuisti me adorare. Si deus nō debuisti iuxta me sedere. Sapient' iste respondit. Sed ille prudentes illusit.

De superfluo cultu.

P Rimis parentib' fecat d's perizomata post petim. et a xpo diam'r xpiam. nō duas tunicas habebit' Sed iuxta iohannis consilium. qui habet duas tunicas det unā nō habenti. Superbus aut ut magnificus uideā

latagit uestiri dupliciḇ mdu mollib⁹ pretiosis ornari · sed qđ
est hom̄ pretiosus ornat⁹ · mli sepulc⁊ foris dealbatum ·
mtus aũt plen⁹ spurcitia · Jacinctus et purpura · coccus
et bissus m limo putrescunt · auc⁊ et argentu · lapides et
gẽme ī luto sordescunt · Dignitas et pateras male iacent
ī puluere · honor et gl̃a male sedent ī puluere ul' cinere ·
Quid ergo superbe silatera · dilatatis et magnificatis fimbri
as · Dues ille qui epulabat⁹ cotidie splendide et mdueb⁹
purpura et bisso · sepultus est ī mferno · Dma filia patriar
che Jacob · anteq̃m egrederet⁹ ut aut Jolephus ut emeret
ornamentu mulieꝛ puintia⁊ uirgo pmansit · Cum māt
exuit sichem filius regis emoꝛ eam violenter⁊ oppressit ·
Olofernes qui sedebat ī conopeo qđ ex purpura et auro
et smaragdo · et lapidiḇ pretiosis intextum / iugulatus
est a Judith / que cum prius uteret⁹ cultio tunc ornatum
iocunditatis assumpsit · Audi super hoc consiliu sapien
tis · Jn uestitu ne glorieris unq̃m · et aplus · Non in ueste
pretiosa · nec sit extrinsecus capillatura aut circũdatio
auri aut uestimentoꝛ⁊ cultus · Cont̃ superfluu ornatu ·

Attende quid cont̃ superfluu ornatu cõminetur
dns per ꝓphã · ꝓterea quia eleuate sunt filie
syon · et ambulauerunt extento collo et nutiḇ oculorum
ibant · detauabit dns uerticem filiaꝛ⁊ syon · et crinem
caꝛ⁊ nudabit · Jn die illa aufert dns ornamentu caltia
mentoꝛ⁊ et lumilas · et torques et monilia / et armillas
et mitras / et discrimĩalia et periscelidas et monilia et
olphatoria / et maures amulos et gemas ī fronte penden
tes et mutatoria et pallia et lmtheamina et atus / et specu
la et syndones et uittas / et tenistria · Et erit⁊ p suauio do
re fetoꝛ · proꝛ zona fumiculus · et⁊ p crispanti crine calui
tium · et pro tastia pectorali ꝯaluitiuꝫ cilitium · Ecce

ista reddit pena pro culpa. ut i eo puniant i quo peccauerunt. Audi adhuc aliud ppheam. O tyre bysus uaria de egypto texta est tibi ad uelud iacinct et purpura et tellam et byssum et sericū et coccū. de insulis. Elisa facta est operimentū tuū. dentes eburneos cōmutauerūt i pretio tuo. Gemmam et purpuram ppposuerunt i mercato tuo. D mistitatores tui i tapedib ad sedendū et repleta est et glorificata nimis. sed nūc cōtrita es in mari i profundis aquaz opes tue. Ad nichilum deducta es et non eris usq i pp̄etuū. Q plus defert uestib qm̄ pl'os.

CVm quidam phs habitu conteptibili. pr magis aulam adisset. et diu pulsans non fuit admissus sed quotiens temptasset ingredi totiens contigisset expelli. mutauit habitum et assumpsit ornatum. tunc ad primā uocem auditus. patuit uementi. qui p̄cedens ad pr magistrum. pallium qd gestabat cepit venerabiliter osculari. Super quo princeps admirans quid hoc egerit inquisiuit. philosophus ergo respondit. honorantem me honoro. Quia qd uirtus nō potuit uestis obtinuit. O uanitas uanitatum. plus honoris defert uestibus qm̄ uirtutib. plus uenustati qm̄ honestati. De fucatione

ARtificialis spēs superducat. et fatices obducatur nālis. tam qm̄ hois artificiū artem superat creatoris. Nō sic nō sic. Considerate lilia agri quomodo crescunt non serunt neq nent. Dico aut uob q nec Salomon cooptus est sicut unum ex istis abslit ut adulterm color. cōpabilis sit natiuo. quin ymo cum facies adulterino colore fuscat. os abhominabili fetōe corrumpitur. uniuersa uanitas. oīs homo uiuens. Qd em uanius qm̄ pectine crines planare. cesariem tangē genas. ungere faciem. perducere superalia. qm̄ quidem

colorum.

fallax sit glā et vana sit pulchritudo. Omīs caro fenū. et oēs gloria eius tamq̄m flos agri. q̄m tamq̄m fenū velociter arescet. et sicut olera herbar cato decident. Vt aūt ornatu persone. preterea ne malignī cēnsere q̄m uerius uideat subcensere. quid uamus q̄m ornare mensam mantilib⁹ picturatis. Cultellis ebore mamcatis. uasis aureis uasculis argenteis. coppis et mappis rotalib⁹ et gradalibus scutellis. et coclearibus furcinnculis et salarijs batilib⁹ et vrceolis. capsulis et flabellis. quid prodest pingere cancras. ditare parietes. pauiare uestibulum. substernere pauimentū. componē lectum inflatum plumis. opertum sericis. obductum cortinis. aut etiam conopeo Scriptum est em. Non cum moriet⁹ hec aūt oīa nō suit nec desc. cū eo. glā domus eius / Non est qui de cordis mundicia ualeat gloriari. q̄m ī multis offendim⁹ omīs. Si dixerim⁹ quia peccm non habem⁹. nos ipos seducim⁹. et ueritas ī nobis nō est. Quis est qui ul' illud ualeat dicē cum apl'o. Nichil michi conscius sum. Quis est hic et laudabim⁹ eum. Ecce inter sanctos nemo est immutabil'. Celi non sunt mundi ī conspectu eius. et ī angelis suis reperit prauitatē. Q̄nto magis abhominabil' est mutilis homo q̄ bibit q̄si aq̄m iniquitatem. Pentuit ergo deū q̄ hominem fecisset in terra. et cū multa esset malitia hom̄ i terra et cuncta cogitatio cordis intenta. et tactus dolore cordis intrinsecus deleuit hominē quē creauit. Porro superhabundauit iniquitas et refriguit caritas multor̄. Omēs declinauerunt simul' inutiles facti nō est qui faciat bonū ⁊c Tota uita mortalū est plena peccatis/ ut uix ualeat memini-qui nō deuiet ad sinistra qui nō deuiet ad sinistram et recitat' ad nomen tu: qui non computrescat ī stercore. quin potius gloriant' cum male

fecerint et exultant ī reb⁹ pessimis. repleti oī iniquitate malitia formicatione. auaritia nequitia. plen inuidia. homicidijs. cōmertio dolo. maligmitate susurrones deo odibiles detractores. contumeliosi superbi. elati. inuentores malorz. parentib⁹ inobedientes: insipientes intōpositi: sine affectione absq; federe sine misericordia. talib⁹ et peioribus mund⁹ iste repletus habundat. hereticis et schismaticis perfidis et tyrannis. symoniacis et ypocritis. ambitiosis et cupidis. raptoribus et predonib⁹. uiolentis et exactoribus. usurarijs et fallarijs. impijs et sacrilegis. pditoribus et mendacib⁹. adulatoribus et fallatib⁹. garrulis et uersutis. gulosis et inebriosis. adulteris et incestuosis. mollibus et immundis. pigris et negligentib⁹. uanis et pdigis. impetuosis et iracundis. impatientib⁹ et inconstantib⁹ uenificis et augurib⁹. periuris et execrantib⁹ psumptuosis et arrogantib⁹. incredulis et desperatis. denīq; unūsquisq; iuxta ritus irretitus porro sicut deficit fumus deficient. sicut fluit cera a facie ignis. sic pereant peccatores. ¶ Explicit liber secund⁹. Incipit liber tertius de putredine cadauerum.

De putredine cadauerz
De prima dampnatorz
De igne etnali
De confusione penarz
Qz exprobi nūq; librabunt⁹ apes
De die iudicij
De tribulatione
De iudicio dīno

De tristi memoria dāpnatorz
De ineffabili angustia dap^orz
De tenebris inferni
Qz tormenta inferni nūq; finiet²
Testīmonia de supplicijs
De p̄cedenti tribulatione
De poñ. sapiā et iustitia
Qz tunc hilp̄derit damp^tis

EXibit spūs eius et reuertetur in terram suam illa die peribunt oīes cogitationes eorz. O quot et De putredine cadauerum.

quanta mortales/ de mundane pulsionis incertitudine
cogitant. Sed sub repente mortis articulo/ repente cun
cta que cogitauerant euanescunt. Sicut vmbra cum
declinat ablatus sum/ et excussus sum sicut locusta. Exi
bit ergo spūs eius nō uoluntarius. sed miuit? qua cum
dolore dimittet que cū amore possedit. At uelit nolit
constitut? est ei termin? quē preterire nō poterit. in
quo terra reuertetur ī terram. Scriptū est em̄ terra
es et ī terram ibis. Naturale siquidem est ut materi
atum ī materiam resoluatur. Auferet ergo spm̄ corp
et ī puluerem suū reuertent̄. Cum aut moriet? homo
hereditabit bestias serpentes et vermes. Oms̄ enim
ī puluerem dormient/ et uermes operient eos. Sicut
uestimentum sic comedet eos uermis. et sicut lanam
sic deuorabit eos tinea. Quasi putredo cōsumendus sū
et sīt uestimentū qd̄ cōmedit a tinea. putredini dixi
patri meus es et matri mee et sorori mee uermibus. hō
putredo et filius hoīs uermis. Qm̄ turpis pater qm̄ ui
lis mater qm̄ abhominabilis soror. Concept? est homo
de sanguine per ardorem libidinis putrefacto. Cuius
tandem cadaueri sīt funebres uermes assiltent. Viuus
em̄ genuit pediculos et lumbricos. mortuus generab
bit uermes et muscas. Viuus pduxit stercus et uomi
tum: mortuus pduxit putredinē et fetorē. Viuus vsq̄
hominem inpinguat vmitum. mortuus plūmos hoīes
inpinguabit. Quid fetidius humano cadauere? Quid
horribilius homine mortuo? Cuius gratissim? am
plexus erat ī uita. molestior aspectus erit ī morte.
Quid pſunt ergo deliciē. quid epule. quid diuitie.
Non liberabunt hominem a morte. non defendent
a uerme. nō eripient a fetore. Qui modo sedebat glo

riosus in throno · modo iacet despectus i tumulo. Qui modo fulgebat ornatus i aula · modo sordet nudus in tumba · Qui modo uescebat delitijs i cenaculo · modo consumitur uermibus in sepulchro · De tristi memoia

V Jndicta carnis impij uermis dampnatoz et ignis · uterq; duplex · interior qui rodit et urit coz · Exterior qui rodit et urit corpus · vermis inquit eoz nō morietur · et ignis eoz nō extinguetur · Dabit dns ignē et uermes in carnes eoz / ut urant et sentiant usq; in sempitnū · Vermis consciē triplr lacerabit · affliget memoria · turbabit pīa · torq̄bit angustia · Vement emīi cogitatione pctoz suoz timidi et traduet illos ex aduso iniquitas eoz dicentes · Quid pfuit nobis superbia / et iactantia diuitiaz quid contulit nobis · transierunt hec oia tamq̄ vmbra · sicut nauis que pertransit fluctuantem aquam · cuius cum pterierit non est inuenire uestigium · Sic et nos nati continuo desimir esse · uir tutis quidem z nullum signum ualer ostendere · sed i malignitate mra consumpti sumr cū ingenti turbatione recogitabunt · que inimia delectatione gessерunt · ut stimulus memorie pūgat ad penam quos a cultus nequitie stimulauit ad culpam ·

9 D Jcent intr se pīam De inutili pīa dampnatoz agentes · Errauimus a uia ueritatis et iustitie · lumen non illuxit nobis · Tunc incipient dicere montibus et collibus / cadite super nos / operite nos · pertebunt ad penam · sed non conuertent ad uenia · Justum est em ut qui noluerint cum potuerunt cū uelint nō possint · Ded em deus locū pīe · et ipi abusi sunt eo · pptera diues ille / qui cruciebat in flamma dicebat ad abraham · rogo te pr ut mittas lazaz i domū prīs mei · habeo em quinq̄ fratres / ut testetur illis ne ipi ueniant i locū hunc tormen

toz. Cui cum abraham respondisset. habent moysem et ꝓphetas audiant illos subuixit. Non pr Abraam. sed si quis exmortuis ierit ad eos pnām agent. Agebat et ipe pnām ī mferno. Sed quia cognoscebat illam mutilem rogabat ut amutaret hec ꝛ tribus. quatenꝰ agerent in hoc scalo pnām fructuosam. quia tunc ꝓdest homi pentere cum pot peccare

De mestabili angustia dapnatoz

Videntes turbabunt timore horribili. gementes preangustia spūs et dicentes. hi sunt quos ali quādo habuimꝰ derisum et ī similitudine mpperij. nos msensati uitam illoz estimabamꝰ insanam. et fine illoz sine honore. Ecce quō computati sunt int filios dei. et int sanctos sors illoz est. Supplitiū erit maloz mtueri glaz beatoz. licet forte post finē iudicij beati quidem uisuri sunt reprobos in tormentis secm illud. letabit iustus cum uiderit uindictam impioz. Reprobi uero nō sunt uisuri beatos ī gloria. secm illud. Tollat impius ne uideat gloriam dei. Talia dicent peccatores ī mferno. qm spes impij tamqm lanugo est. que a uento tollit. et tamq̄ spuma gracilis que a procella dispergitur. et tamq̄ fumus a uento diffusus. et tamqm memoria hospitis vnī diei

De igne eternali

Ignis geheme. nec ligna nutrit. nec flatu luctendit. Sed a creatus ē inex tinguibilis ab origine mundi. Scriptum est enī. Deuorabit eum ignis qui non luctendit. Credit aut esse ī b terris secm illud ꝓphetiam. Infernꝰ subtus conturbatus est. in occursum aduentus tui. Sed et omnis locus rep̄bis est penalis. qui semper seam deferunt crutiatu et ubiq̄ cont se tormenta mcurrunt. ꝓducam inquit ignem de medio tui. qui cōmedat te. Ignis aut gehenne semper ardebit et numqm lucebit. semp uret et nuq̄

consumet. semper affligiet et numqm̃ definiet. Est em̃ apd̃ inferos summa tenebraꝝ obscuritas. immensa penaꝝ aterbitas. infinita miseriaꝝ eternitas ligatis inquit manibus et pedib⁹ mittite eū i tenebras exteriores. ibi erit fletus et stridor dentium. Singula membra ꝑ suis peccatis ꝓpria sustinebunt tormenta. ut i eo puniantur i quo peccauerunt. Scriptū est em̃ per que peccat homo per hec et puniet⁹. Vnde qui lingua peccat i lingua cruciabit⁹ ꝓpter qd̃ ipe dues clamabat. pater abraam miserere mei et laza ut intinguat extremū digiti sui i aqua. ut refrigeret linguam meam/ qua cruitor i hac flamma. De tenebris inferni.

Reprobi uero nō solum exteriorib⁹ sed interioribus tenebris uoluunt⁹. quia spiritali et corpali luce carebunt. Scriptum est em̃. Tollat⁹ impius ne uideat gloriam dei. qui solus tunc erit i luce sempiterna. Tantam aut i penis reprobi tollerabunt angustia. ut uix aliquid cogitare ualeant pret̃ penas. Sed illuc dirigent impetum cogitationis. ubi sentient vim doloris. Sane quendam discipli apparuisse magistro post mortem fertur. que cū magister intellexisset dampnatum questuit ab eo. si alique questiones apud inferos uerterent⁹. que respondisse dicit⁹. Apud inferos quecunq; lumodo. nō sit pena sed culpa. Sed et salomon ait. nec opus est nec ratio nec scia. nec sapia apud inferos quo tupperas. Erit em̃ i reprobis tanta mentis oblitio. tanta ceatas animi tanta cōfusio rationis. ut raro ul' nunq̃ ad cogitandum quidq̃m de deo possint assurgere. necdū ad confitendum ualeant respirare. Nam a mortuo tamq̃m ab eo qui nō est perit confessio. Scriptū est enim Non mortui laudabunt te dne. nec oms qui descendut

ī mfernū. Non mfernus cōfitebit tibi. nec mors laudabit te.

Dimitte me dicat Job. ut. De confusione penaꝝ
plangam paululū dolorem meū anteqm̄ uadā
et nō reuertar ad terrā tenebrosam et opertam mortis
caligine. terram miserie et tenebraꝝ ubi umbra mortis
et nullus ordo. sed sempit'n horror inhabitat. Ordo qui=
demerit ī qnītate penaꝝ qm̄ ī qua mensura mensi. fue=
rint. remetiet' et eis. ut qm̄ grauī peccauīt. grauius
puniant'. potentes em̄ potenter tormenta patientur. Sed
ordo non erit in qualitate reꝝ. qua de aquis minium
transibunt ad calorem ignium. ut subita contrarioꝝ
mutatio grauiorem crutiatum. Experimento cognoui
p quia dustus est. si frigidum statim adhibeat. ardentio
rem sentiet crutiatum Qꝫ tormenta infernī nō finient'

Saut oues ī mferno positi sunt et mors depascet
eos. Dictum est hoc ad similitudinē iumentoꝝ q̄
nō radicitus herbas euellunt. sed sūmitates tantumo
do carpunt. ut uteꝝ herbe renascant' ad pastum. sic
et impij q̄ morte depasti. renascent' ad morte ut eter
nalitez moriant'. sic mconsumptiti sēp renascent'.
non pereunt ut possint sepe perire. Tunc erit mors
immortalis tunc uiuent mortui. qui uite sunt mor
tui. Querent mortem et nō muement qui uitam ha
buerunt et perdiderunt. Audi Johannē ī apocalipsi di
centem. In diebus illis querent homines morte. et nō
muement eam. desiderabunt mori. et fugiet mors ab
eis. O mors q̄m dulcis esses. quibus tam amara fuisti.
Te solam desiderantez optabunt. qui te uehement'
oderunt. Qꝫ reprobi nunq̄m liberabunt' a pen'

Nullus ergo sibi blandiat'. quia de' non ī finem
ricascetur. neq; ī eternū cōminabit'. sed miserati

ones eius super ora opera eius. Quia cū iratus est non
obliuiscatur miserei. nec quodq̃m eor quę fecit oderit.
assumens ī argumentū erroris qd dns aut per ꝓphā
congregabunt ī congregatione unus talcas m altū.
et claudent in lacum et claudent in carcere. et post
multos dies uisitabunt. homo namq; peccauit ad tpc
nō ergo deus punet meternū o spes mans o falsa pre
sumptio. Non credat frustra errore deceptus q aliquo
p̄tio redimendus sit. qm ī inferno nulla est redemptio.
Congregabunt ergo peccatores ī lacum et claudentur
ī carcerem. scilz ī inferno ī quo sine corporib⁹ usq; addie
iudicij torquebunt. et post mltos dies postq̃m iudex
resurgent cum corporib⁹ ī nouissimo die uisitabunt
non ad salutem sed ad uindictam. quia post diem iudi
cij grauius punient. Siaut alibi dr. Visitabo ī iurga ini
quitates eor et ī uerberibus pcta eor. predestinatus
ergo deus iracundat ꝓpalitez. quia flagellat omē filium
quem diligit. als recipit. Dequibus illud accipit. Non
ī finem iracundet. neq; ī eternum cōminabit. Reprobis aute
deus iracundat eternalitez. quia iustum est ut qd impius ī
suo preuaricat eterno. deus ulciscat in suo. Nam licet
peccandi facultas illum dimittat. ipe tn nō diuitit uolu
tatem peccandi. Scriptū est em. Superbia eor qui te o
derunt ascendit semper ad te. Nam humiliabuntur
reprobi nam desperati de uenia. sed malignitas odij
tanta ī illis excrescet. ut uellent illum ommino nō esse.
per quę scuint tam infeliciter esse. Maledicent altissi
mo et blasphemabunt excelsum. conquerentes cum
esse malignum quia creauit eos ad penam. et nūqm
mdmant ad ueniam. Audi Johannem ī apocalipsi di
centem. Grando magna descendit de celo ī homines

et blasphemauerūt homines deū. ꝓpter plagam grandinis. qm̄ magna facta est uehementer. Voluntas ergo dampnati. licet amserit potestatis effectum. semper habebit malignitatis affectum. et ipā erit ī inferno supplitiū. que fuerat ī mundo pctm. licet ergo forsan/ et ibi pctm sit. sed nō meritū pene. Impius ergo qua semp habebit ī se reatum ex culpa. semp sentiet cōtē se pctm ex pena. et qd̄ ipē per pmiam nō deleuit. dē per indulgentiam non dimittet. Ad magnam ergo ptmet ultionem iudicantis ut nūqm̄ careant mgeheima supplitio. qui nunqm̄ ī uita uoluerunt carere pectato. Voluissent utiq; si potuissent sine fine uiuere. ut potuissent sine fine peccare. Ostendunt em̄ qp ī pctō semper uiuere cupiunt qui nunqꝑ desimt pectare dum viuit. Testi

9 QVis mquit ylaras po moma de supplitijs eternis terit habitare de uobis cum ardoribus sempiternis. Sti fumꝰ erunt ī furore meo ignis ardens tota die ac nocte extm non extmguet. sed ascendit fumꝰ eius ī sempitnum Hieremias. Dabo uos ī ꝓpbrium sempitnum. et ignominiam eternā que nunqꝑ obliuione delebit. Danel. Qui dormiunt ī terre puluē euigilabūt alij ī uitam etnam et alij ī ꝓpbriū ut uideant semper. Salomon. mortuo hoiē impio nulla spes erit de eo. huic ex timplo uemet perditio sua. et subito conteret. nec habebit ultē medicinā. Johannes aplus. Si quis adorauerit bestiam et ymaginē eius. hic bibet de vino ire dei. et cruciabit igne et sulphure. et fumꝰ tormentoꝝ ascendet ī seculā seculoꝝ. nec habebit requiem die ac nocte. Con hec ueritas que dampnandos ī iudicio sententialiter reprobrabit. Ite maledicti ī ignē eternū qui paratus est diabolo et angelis eius. Si sedm diui

num iuditiū ī ore duoꝝ ul' triū testium stat omē uerbū.
qñto magis ī ore tot et tantoꝝ uiroꝝ deꝑposita ueritate constabit. De die Judith.

Ecce ergo dies dñi uenit et indignationis plen-
ire et furoris. ad ponendam tram ī solitudine et
peccatores eius conterendos de ea. qñ stelle celi. et splen-
dor eaꝝ nō expandunt lumen suū. obtenebratus est sol
ī ortu suo. et luna non splendebit ī lumine suo. et uisitabo
sup̄ orbem mala. et cont̄ impios iniquitatem eoꝝ. et
quiescere faciam superbiam nimiorum. et arrogantiam
fortium humiliabo. ꝓpter hoc manus dissoluent̄. et ome
cor hominis tabescet et conteret̄. Tortiones et dolores
tenebunt et q̄si parturientes dolebunt. Vnusquisq; ad
ꝓximum stupebit. facies combuste uultus eoꝝ. Dies illa
dies ire. dies tribulationis et angustie. dies calamitatis
et miserie. dies tenebraꝝ et caliginis. dies nebule et
turbinis. dies tube et clangoris. quia consumationem
cū festinatione faciet dñs cunctis habitantib' terram.
et supuenet repentina dies illa. tamq̄ laqueus ī omnes
qui sedent sup̄ faciem omis terre. qm̄ sicut fulgur exit ab
oriente et apparet usq; ī occidente. ita erit aduentus fi-
lij hominis. Dies em̄ dñi sicut fur ī nocte ita uenet. Cū
dixerit pax et securitas. tunc repentin' eis supuenet
interitus. sicut dolor in utero habentis et ipo effugient.

Precedet ergo tribu De precedenti tribulatione
latio magna. qualis nunq̄m fuit ab initio mundi
usq; modo. nec fiet. et nisi breuati fuissent dies illi nō fiet
salua oīs caro. Surget em̄ gens cont̄ gentem. et regnū
aduersus regnum. et terremot' magni erunt per loca et
pestilentie et fames. terroresq; de celo et signa magna
erunt. et erunt signa ī sole et luna et stellis. et ī terris

pressura gentium pre confusione sonit⁹ maris et fluctuū.
arescentib⁹ hom̄b⁹ pre timore et expectatione que sup
uenient vniuerso orbi. Surgent pseudo xp̄i. et pseudo ꝓphe
et dabunt signa magna et ꝓdigia. ut i errorē inducant
si fieri pōt etiam electi. tunc reuelabit⁹ hō filius peccati
filius perditionis qui aduersat⁹ et extollit⁹ sup̄ omē id qđ dicit⁹
aut colit⁹ de⁹. ita ut i templo dei sedeat ostendens se tāq̄
sit de⁹ que dns ihs interficiet spū oris sui. Aluttet⁹ aut hely
as ꝓpha priusq̄m ueniat dies dn̄i magn⁹ et horribilis
et conuertat corda patz ad filios. et corda filioz ad patres
eoz. cum quo uenient enoch. et ꝓphetabunt dies .M. cc
lx. amicti saccis et cū finierint testimoniū suū bestia
que ascendit de abisso faciet aduersus eos bellum et vin
cet illos et occidet. et corpora eoz iacebunt i platea ciui
tatis magne ubi dns illoz crucifixus est. et post tres
dies et dimediū spūs uite intrabit i eos. De tribula
Statim aut post tribulationē dieꝝ illoz tione
sol obscurabit⁹ et luna non dabit lumen suū. et
stelle cadent de celo. et uirtutes celoz mouebunt⁹. et tūc
apparebit signū filij hominis i celo. et plangent se omnes
trib⁹ terre. Reges et principes et tribuni et diuites et
fortes et oīs seruus et liber abscondent se in spelunc⁹
et i cauernis montiū et dicent montib⁹ et petris cadi
te super nos a facie sedentis super thronū et ab ira ag
ni. qm̄ uenit dies magnus ire eoz. et quis poterit sta
re. Et mittet angelos suos cū tuba et uoce magna et
congregabunt electos eius a quatuor uentis celi. et a sū
mis celoz usq̄ ad terminos eoz. Tunc ipe dns i nubi et
i uoce archangeli et i tuba dei descendet de celo et oīs
qui i monumentis sunt audient uocē filij dei. et ꝓcedet
boni in resurrectionē uite. mali uero i resurrectione

iudicij Morg

iudiciij Mors et infern⁹ dabunt mortuos suos qui ipis
erunt et uidebit eum oīs oculus et qui eum pupugerut
uementem ī nubibus celi cum uirtute multa et maiest
tate. Vemet aut ad iudiciū non solum cū angelis. sed et
cū seniorib⁹ ppli sui. nobilis ī portis cū sederit cū senato
ribus terre. Sedebunt em et ipi super sedes duodecim iudi
cantes duodecim trib⁹ isrl. Aspiciebam inquit donec thro
ni positi sunt et antiquus dierū sedit. uestimentū eius q̄si nix
candida et capilli eius q̄si lana alba. Thronus eius ignis
accensus et flāma ignis. rote eius sicut ignis accensus
fluuius igneus rapidusq; egrediebat⁹ a facie eius. Milia
milium ministrabant ei. et decies centena milia assistebāt
ei. Deus mr manifeste uenet. de⁹ nr. et non silebit. Ignis
ī conspectu eius ardebit et ī circuitu eius tempestas ua
lida. Nubes et caligo ī circuitu eius. iustitia et iuditium
correctio sedis eius. et uocabit celum desursum. et terram
discernere pplm suum. Nam congregabunt⁹ oms gentes
ante eum et separabit eos ab inuicem sicut pastor segre
gat oues ab eis et statuet oues quidē a dextris edos aūt
a sinistris. De potentia sapia et iustitia et timore et tre

O Quant⁹ tunc erit timor et tre- more iuditij.
mor. q̄ntus erit fletus et gemit⁹. Nam si columpne
celi contremiscunt et pauent ad aduentū eius. et angli
pacis amare flebunt. peccatores aut quid facient. Si
iustus uix saluabit⁹. impius et peccator ubi parebunt.
Propterea clamat pphet. Ne intres ī iuditium cū seruo
tuo. quia nō iustificabit⁹ in conspectu tuo oms viuens.
Si em inquitates obseruaueris dne. dne quis sustinebit.
Quis em non timeat iudicē potentissimū quem nemo pot
effugere. Sapientissimum quē nemo pot latere. Iustis-
simum quē nemo pot corrūpe. Si fortitudo queritur

robustissim⁹ est. sapiens et potens robore/corde et fortis
robore. Si equitas uidit. Nemo audet pro me testimo
nium reddere. Si iustificare me uoluero. os meū condēp
nabit me. prauū me comp̄babit. etiam si fuero simplex.
Ipē dixit et facta sunt. ipe mandauit et creata sunt. Qi
uocat stellas. et dicunt adsumus. Qui facit angelos suos
spūs/ et ministros suos ignē urentem. Cuius uoluntati re
sistet nemo. cui nullum uerbum est impossibile. cui de
genu flectit celestium terrestrium et infernoz/ hunc
ergo nemo pōt effugere dicentē/ppha. Si ascendero cae
lum tu illic es. si descendero ad infernū ades. Ipse scru
tat⁹ renes et corda. cui oīa nuda sunt et aperta. Qui plu
uie guttas et arenam maris dinumerat. de⁹ sc̄ientiaz/
dns prescius oīm et conscius singulorz/ occult⁹ occultorz/
oīm indagator. hunc nemo pōt latere. Sicut dicit ap̄lus
Nulla creatura inuisibilis in conspectu dī. Ipse est iustus
iudex. fortis et longanimis qui nec prece nec pretio nec
amore nec odio/ declinat a sēmta rectitudinis. sed uia
regia semper incedens. nullum malum preterit impu
nitum. nullum bonū irremuneratū relinquit. hunc
ergo nemo pōt corrūpere. iuxta qd dicit psalmista.
Tu reddes unicuiq; iuxta opera sua De uidito diuino.

Quis ergo nō timebit examen illud. i quo idem erit
et aduocatus et accusator et iudex. Accusabit
em cum dicet. Esurii et nō dedistis mihi manducare
Sitiui et nō dedistis mihi bibere. Aduocabit em cum
subdet. Qm̄ diu non fecistis uni de mīoribus istis/ nec
mihi fecistis. Iudicabit cum infert. Discedite a me
maledicti i ignem eternū. Non erunt testes i illo iu
ditio necessarij. quia manifesta erunt abscondita tene
brarz/. Nichil em erit occultum qd̄ non reuelet. Tunc

libri erunt aperti/ et iudicabunt mortui ex hijs que scr̃ta
in libris scd'm opera eor̃. Quantus erit pudor in pecca
toribus/ q̃ta confusio. cum eor̃ nefandissima crimina
cunctis erunt liquido manifesta. Beati quor̃ remisse sr̃
iniquitates. et quor̃ tecta sunt pcã. Ab illa sma nunq̃ pote
rit ꝓuocari. Qua pater omẽ iuditiũ dedit filio Qui claudit
et nemo aperit. aperit et nemo claudit. Os eĩ dñi locutũ est.

+ TVnc non ꝓderunt opes Qr̃ nichil proderit damnat̃
non defendent honores. Non suffragunt amici. Sc
riptum est eĩ. Argentum et aur̃ non ualebit liberare eos
in die furoris dñi. Flebunt et plangent res terre. cũ iude
rint fumum incendij ꝑpter timorem tormẽtor̃ eius. Quid
ergo facietis in die uisitationis et calamitatis de longe ue
nientis. Ad cui fugietis auxilium. Vnusquisq; onus suũ
portabit. Aĩa que peccauerit ipa morietur. O districtum
iuditiũ ĩ quo nõ solum de factis. sed de oĩ uerbo otioso
quodcũq; locuti fuerint homines/ reddituri sunt rationẽ.
ĩ quo usq; ad nouissimũ quadrantẽ exiget debitũ cuiuslibet.
Quis eĩ fugere poterit/ a uentura ira. mittet ergo filius
hominis angelos suos. et colligent de regno eius omnia
scandala. et eos qui faciunt iniquitatem. et alligabunt
fascalas ad comburendũ. et mittent eos ĩ caminũ ignis
ardentis ibi erit fletus et stridor dentiũ. et gemitus ei
latus et ululatus. luctus cruciatus. stridor et clamor.
timor et tremor. dolor et labor. ardor et fetor. obscuritas
et anxietas. acerbitas et asperitas. calamitas et egestas.
angustia et tristitia obliuio et confusio. turliones et pu
triones. amaritudines et terrores. fames et sitis. sitis
et cãma. sulphur et ignis ardens ĩ seculа seculor̃ Amen.

Explicat liber de miseria conditionis humane.

Sequuntur xv· signa ante seculi consumationē fienda·

Anteqm̄ uidetis dies metuenda
Vemat/ sunt ora mundi cōmouenda
Nam per dies quindecim/ multa sunt uidenda·
Signa nimis aspera/ nimis et horrenda
Relegens hieronim⁹ libros hebreor⁹
Ista signa reperit/ et ad posteror⁹
Scriplit i memoriam/ ut supplitior⁹
Conuertant⁹ impij metu futuror⁹

p^m sig^m Prima dies seculo/ tale signū dabit
Mare surgens turbidum/ undas eleuabit
Quadraginta cubitis/ montes superabit
Terram nec operiet/ sed ut murus stabit.

2^m sig^m Signum erit postea/ taleq; sequetur·
Mare petit infima/ sic et absconditur
Quod illud oculis/ hominum uidetur
Et ad statum pristinū/ post hec reūtet⁹·

3^m sig^m Pisces die tertia super aquas stabunt
Et rugitus maximos uersus celum dabunt.
Congregate uolucres/ clangent et clamabunt
Nec nō oīs bestie/ planctum resonabunt·

4^m sig^m Quarta lux horribile/ signū exhibebit
Mare cū flumīb⁹ omnibus ardebit
Omē genus uidens hoc/ stupet et pauebit
Arens metu nimio/ pro se quisq; flebit

5^m sig^m Non hys minus horrida/ quinta lux monstrabit
Totam terram sanguims sudor⁹ occupabit
Oīs herbe species sanguinem rorabit
Omne gen⁹ arboris/ pariter sudabit.

6^m sig^m Sexta die mema cuncta dirimentē.
Turres dom⁹ opida sil' destruentē

Instrumentis bellicis non hec sic labentᵃ
Immo ꝑ ter ꝑximū finem confundentᵘ
Septima die lapides in mucem pugnabunt
Et alteris in utribus sese superabunt
In cauernis homines metu tantabunt
Et ut ipōs obruant montibus clamabunt
Totam terram tremē lux octaua dabit
Nullum suis pedibus aial astabit
Ora ameta patula nona lux equabit
Valles implens arduos montes medmabit.
In cauernis homēs metu lucescentes
Habet dies decima campos ꝙ patentes
Et exibunt undiq; ueluti dementes
Pre timore mimio loqui nō audentes.
Post horrorem talium siquidem signoꝝ
Dieq; undecima claustris sepulchroꝝ
Fractis foras sabent ossa defunctoꝝ
Et horrorem fatient oculis uiuoꝝ.
De superis partibus postea pressure
Die duodecima mundo sunt uenture
Fixę celo quomam stelle sunt caiure
Et per partes aeris stelle uolature
Die tertia decima cuncta morientur
Nam uiuentes seculo anchi rapientᵘ
Vt defunctis alijs corresulcatentᵘ
Juxta sua merita sicq; iudicentur.
Mundus quartadecima die succendetᵘ
Vt q̄d homo polluit igne expurgetur
Tuncq; superfities terre concremetur.
Auxę superfities idem patietur.
Quinta decima celum renouabit

Atq; formā nouitez terre condonabit
Et post hec angelica tuba sic sonabit
Qz defunctos paritez omīs suscitabit.
Et post hec mapnet totus rutilare
Nam ī luce uenict xpūs nube clare
Vuos atq; mortuos omīs iudicare
Super uallem Josaphat debet sedes stare
Current ad iuditium omīs qui iuxerunt
Hmc corona lancea crux et claui erunt
Et uidebunt xpi hn qui respuerunt
Et eis monstrabit m quem pectauerunt
Tunc occulta cordium oīa patebunt
Opes et pecunia mchil tunc ualebunt
Amatores seculi plangent tunc et flebunt
Celi tunc diuitias iusti possidebunt.
Nullus meffabilem gloriam sanctoz
Vel dolorem poterit fari dampnatoz
Vbi iustis erit fons omn bonoz
Malis aut omnibus acumulus malozz
Amen

Fmis

Altercatio aīe et corporis reuelata cuidam deuoto · compilata per beatum Bernardum · Incipit

Ir quidam dum steterat · uelud heremita ·
Philetus frantigena · aud dulas uita ·
Cum ī mundo uiueret hic se rexit ita
Et ūba que protulit sic fuerunt sita
Is etenim fuerat soboles regalis
Qui suo m tpe se subtraxit malis
Cum ī ipso uigeret spūs uitalis
En sibi met uisio apparuit talis
Noctis sub silentio tpe brumali
Deditus quodammodo sompno spiritali
Corpus carens uideo spiritu uitali
De quo mihi uisio / fit sub forma tali
Cum dormirē paululum uigilando fessus
Ecce quidam spūs / nourtez egressus
De predicto corpore uitijs oppressus
Corporis cum gemitu plangebat excess9.

Loquit spūs corpori ·

IVxta corpus spūs stetit et plorauit
Et hīs uerbis acriter corpus increpauit
O caro miserrima quis te sic prostrauit
Quam mundus tam prospere pridie ditauit.
Non ne tibi antea mundus subdebat?
Numquid te prouintia tota uerebat?
Vbi nunc familia que te sequebatur?
Cauda tua florida/iam nunc amputatur?
Non es nunc ī turribus de petris quadratis
Neq; in palatio magne largitatis
Sed iaces in pheretro breuiore stratis
Ꝓponenda tumulo/qui minor est latis.
Quid tibi palatia prosunt/uel quid edes
Vix nunc tuus tumulus/septeni capit pedes
Que q̄ falsē iudicans/amodo non ledes
Per te nob data est ī inferno sedes
Ego inquit aīa nobilis creata.
Ad similitudinē dn̄i formata
Et ut fructum facerem/te amordmata
Per te sum crimin ib⁹/minus deformata
O caro miserrima mecū es dampnata
Si scires supplitia nobis ꝑparata
Vere posses dicē heu q̄ fui nata
Fuissem ad tumulum de uentre tūm lata
Non est mirū/fateor. quia dum uixisti
Quid ꝯra bonū facere me non permisisti
Sed semper ad scelera pessima traxisti
Vnde semper erum⁹ in dolore tristi-
In pena aeternis sum et semper ero
Nulle lingue scirent pro uero
Vnam penam minimam quam infelix fero.

Quodꝙ magis crutiat uemam non ſpero
Vbi nunc ſunt predia que tu congregaſti?
Vel celſa palatia turres quas fundaſti?
Gemme quib⁹ anulis digitos ornaſti?
Aut nūmoꝝ copia quam ſemper amaſti?
Vbi lecti ſterna tam mꝰi decoris?
Veſtis mutatoria tam coloris
Spetes aromatum plaudi ſaporis?
Et uaſa argentea niuei candoris?
Vbi modo uoluores uel caro ferina?
Vel murene nobiles uel electa vina?
Non agnus uel grubus rodolet coquina
Talis peccatoribus imminet ruina.
Tua domus qualiter tibi modo placet?
Cuius non ne ſummitas ſuper naſum iacet
Nullum mebꝝ ſuperſt qd' nunc loco iacet
Jam daudum tuꝝ cauſi ſmgua tua tacet.
Quidquid dudum mſero congregaſti more
Dolo fraude fenore metu uel rigore
Longeua per tempa magno cū labore
A te totum rapuit hors unius hore.
Non modo circumdaris amicoꝝ choris
Cum per mortem cadit flos tui decoris
Ruptum eſt auriſlibet uinculum amoris
Tue iam triſtitia ceſſauit uxoris.
In tuis parentibus amodo non ſperes
Qua ſibi remanent terre dom⁹ et res
Et thezauri copia pro qua penas feres
Mortem tua breuiter plangit tuus heres.
Non credo ꝙ mulier tua ſiue nati
Darent quinꝙ iugera terre ſiue prati

Vt nos qui de seculo iam sum⁹ translati
A pens redimerent/ quas debemus pati.
Jam sais caro misera q̃m sit male tuta
Mundi nam q̄ gloria/ fallax et uersuta
Respersa doloribus uitijs polluta
Et ueneno demonum/ nequit⁹ mbuta.
Pretiosis uestibus/ non es nunc mduta
Tuum ualet pallium/ lux duo minuta
Paruo linteamine iacies inuoluta
Tibi modo pauperes non ferunt tributa.
Et hoet non sentias/ nunc tormenta dura
Scias q̄ supplitijs non es caritura
Nam testant⁹ om̃ scripturaz/ iura
Q̄ tormenta postmodum meritū es passura.
Te qui patez pauperez/ non eras sed predo
Jam rodunt in tumulo/ uermes et putredo.
Teum diu nequeo stare sed recredo
Nescas ad ꝓposita respondere credo.

Respondet corpus spiritui

+ TAndem postq̃m sp̄us talia dixisset
Sese corpus erigit/ quasi reuixisset
postq̃m uero gemitus/ multos emisisset

Querit quis nam talia/ locutus fuisset.
Es ne meus spūs/ qui sic loquebaris
Non sunt uera penitus/ singula que faris
Nam probabo plenius/ argumentis claris
Q̄ si quedam uera sunt/ m multis nugaris.
Fera te multotiens fateor errare
Et a bonis actibus/ sepe declinare
Sed si caro fatiat animam peccare
plus est culpa spūs/ audi causam quare.
Mundus et demonium fedus pepigere
Et carnē miserrimam/ sibi uxorem fecere
Quos si ingor auē/ cellet coherere
In peccati foueam/ cadunt ambo uere.
Sed ut modo dixeras/ deus te creauit
Et bonam et nobilem/ deus te dotauit
Et ad suam speciem/ pariter formauit
Vt ancilla fierem/ tibi me donauit.
Ergo si tu dn̄a/ ancilla fuisti
Et debatur ratio/ per quā debuisti
Nos ī mundo regere/ cur mihi fauisti.
In rebus illicitis. et nō restitisti.
Non carnem ut aīam iustum est culpari
Que sē cum sit dn̄a/ sinit ancillari
Nam caro per spm̄/ debet edomari
fame siti/ uerbere si uult dominari.
Caro sine spū/ nichil operatur
Cuius admīculo/ uiuens uegetatur
Caro que per spm̄ non suppeditatur
per mundi blanditias mox mactatur.
Caro que corrūpt̄/ per se malum nescit
Carni sine spū/ nichil mnotescit

Si quod iubes exequor / tibi cura cessat
Caro sine spiritu mortua quiescat.
Si uoluntas spūs / mox opus ducat
Per carnem peditlequam / quid caro culpat
Culpa tangit animam / per quā imperat
Id qđ caro fragilis / iuuens operatur
Carne quidem grauē. tu peccasti crede
Carnis sequens libitum fragilis et fede
Rodunt mea latera. uermes in hac ede
Jam non loquar amplius / anima recede.

Retractat anima responsionem corporis

a

ADhuc dicit anima tecū uolo stare
Et tua si potero dicta retractare
Vt quid michi loqris corpus tam amare
volens michi penitus culpam imputare.
O caro miserrima que iuuens iniusti
Stulta uana fragilis a quo didicisti
Verba tam asperrima que iam protulisti
At tamen ī pluribus recte respondisti
Istud esse consonum sao ueritati
Restituisse debui tue uoluntati

Sed tua fragilitas prona uoluptati
Nugis mundi dedita noluit hoc pati.
Quando te nolueram carne castigare
Verbere uigilijs uel fame domare
Nox te mundi uanitas cepit effrenare
Et illius friuolis coegit uacare.
Et ita dominium de me suscepisti
proditrix domestica sic michi fuisti
per mundi blanditias me post te traxisti
In peccati puteum nos tandem mersisti
Sao me culpabilem nam hoc erraui
Qr ai essem domina te non refrenaui
Sed cum me deceperis fraude tam suaui
Quomodo delinquerim culpa magis graui
Si mundi delitias dolos machinantis
Despexi esses fatua sed nec mentantis
Demonis uersutias et celsi tonantis
Adhesisses monitis essemus cum sanctis.
Sed cum tibi pridie mundi fraus arrisit
Et utam diutinam firmiter promisit
Mori non putaueras sed mors hoc elisit
Qr te de palatio tumulo remisit.
Hominum fallatium mundus habet more
Quos magis amplectit quibus dat honorem
Illos fallit citius per mortis rigorem
Et dat post delitias uermes et fetorem.
Qui tibi dum uixeras amici fuere
Jacentem in tumulo te nolunt uidere
Corpus hoc intelligens statim cepit flere.
Et uerbis humilibus ita respondere.

Deploratio corporis colloquentis anime

Qui uiuendo potui multis impare
Aut gemmas predia nūmos congregare
Castella construere gentes uidicare
putas ne q credidi tumulum intrare.
Non sed modo iudeo et est mihi dat
Q nec auri domin nec diuitiat
Nec vis nec potentia nec genus predat
Mortis possiunt fugere stimulum amat.
Ambo quidem possumus a xpō culpari
Et culpamur fateor. sed non culpa pari
Tibi culpa grauior debet imputari
Multis rationibus pōt hoc probari.
A sensato quolibet hoc non ignoratur
Jura clamant paritez ratio testatur
Vt cui plus ceteris iurtutis donatur
Ab eo plus utiq tandem exigatur.
Vitam et memoriam sed et intellectum
Tibi dedit domin et sensum perfectum
Quibus tu compescere debebas affectum
prauū et dirigere id qd erat rectum.
Postqm tot iurtutibus ornata fuisti
Et tu mihi fatue pronam te dedisti
Meisq blanditijs minus restitisti
Satis liquet omnibus. qd plus deliquisti.
Addo licet referam corde cum amaro
Quod mihi iam patens est argumento claro
Exeunte spū a carne quid caro
Mouet se ne postmodum sepius aut raro?
Videt ne uel loquitur hoc est dat
Spiritus uiuificat caro pot pat
Si haberet aīa deum suum cārum

Num ſim caro iunxeret iures amma
Si deum dum uixeras amalles perfecte
Et ſi cauſas pauperꝝ iudicalles recte
Nec prauoꝝ hominū adheſiſſes ſecte
Non me mundi uanitas decepiſſet nec te.
Que uiuebam ſplendide ſericis amicta
Eate que de omibus ſunt mihi relicta
putredo cum uermib⁹. et hec dom⁹ ſtricta
Quibus poſt delitias mūdi ſim afflicta.
Dao preterea q̄ ſum ſurrectura
In die nouiſſimo tecūq; paſſura
penas mortis perpetim heu mors ita dura
Mors interminabilis ſine cauitura.

· Narratio anime ·

AD hec clamat anima uoce tam obſcura
heu q̄ unq̄m fuerim trez̄ natura
Cur permiſit dom⁹ ut ſim creatura
Cum preſcita fuerim peritura.
O felix conditio pecoꝝ brutoꝝ
Cadunt cum corporibus ſpiritus eoꝝ
Nec poſt mortem ſubeunt loca tormentoꝝ
Talis eſſet vtinam finis miſeroꝝ.

· Interrogatio corporis ab aīa ·

CORpus adhuc loquit⁹ aīe tam triſti
Si tu apud miſeros amma fuiſti
Dic mihi te deprecoꝝ quid ibi uidiſti
Si qua ſpes eſt miſeris de dulcore criſti-
Quid ibi nobilibus paratur perſonis
Qui prius dum uixerant ſedebant in thronis
Si ſit illis aliqua ſpes redemptionis
pro nūmis uel predis reteriſq; domis

Respondet amma corpori

Corpus tua questio caret ratione
Cum infernum subeunt dampnate pone
Non est spes ulterius de redemptione
Nec pro elemosinis nec oratione.
Si tota fidelium pietas oraret
Si mundus peccuniam totam suam daret
In inferno positu numq liberaret.
Qua dei gratia omnis talis caret.
Non daret diabolus ferox et effrems
Vnam iunctam animam in suis cathems
Procentems in libus predys terrems
Nec qnq sineret ut careret penis.
Ad hoc quod interrogas qud ibi paratur
Personis nobilibus hoc pro lege datur
Quidum quis in seculo magis exaltatur
Tanto cadit grauius si transgrediatur.
Duces ergo moriens si forte dampnatur
Grauius preceteris pens implicatur
Nam quanto diuitys quisq delectatur
Tanto pena grauior ei deputatur.)

Prosequitur iusionem. et de raptu anime ad inferna

Post qm tales amma promptissset merores

Postq̃m tales anima prompsisset merores
Ecce duo demones pice migriores
Quos plene describere non posset̃ scriptores
Nec mundi depingere totius pictores.
Ferreos in manibus stimulos ferentes
Ignemq; sulphureum per os emittentes
Similes ligonibus sunt eor̃ dentes
Visi sunt ex naribus exire serpentes
Erant eis oculi ut faces ardentes
Aures erant patule fame fluentes
Et erant in frontibus cornua gerentes
per extrema cornuum uenenum fundentes.
Isti cum fuscinulis animam ceperunt
Quam secum ad miseros gementem traxerunt
Nox maligni spūs passim occurrerunt
Qui uice tripudij dentibus striderunt.
Et ei cum talibus ludis applauserunt
Quidam aī correptis ipām constrinxerut
Quidam uncas ferreas totam discerpserunt
Quidam plumbum feruidū ori infuderunt.
Quidam fimum stercoris in os ingerunt.
Et quidam i faciem ipsius minxerunt
Quidā suis dentibus ipsam corroserunt
Et tam ip̄a a corpore pellem abstraxerunt.
Ad hec dicunt demones qi fatigati
Hij qui nobis seruiunt sic sunt honorati
Modo potes dicere sicut bufo crati
Sed debes intentuplum duriora pati.
Post hec aut aia gemens suspirauit
Cumq; tandem baratri ianuas intrauit
Voce lamentabili plorans eiulauit
plasma tuum respice ihu fili dauid

Acclamantes demones responderunt ei
Tarde miris inuocas nomen tui dei
Nichil prodest ammodo miserere mei
Non est ultra uemie spes neqz requiei
Tu lumen deretero non ternes diei
Decor transmutabitur tue fatiei
Nostre sotiaberis ex munc atiei
Sic sic apud inferos consulantur rei
Qd' ad hoc ipe narrator ferent

Talia cum uideram dormiens expaui
Et extra me positus mox euigilaui
Tunc expansis mambus ad deum clamaui
Orans ut me protegat a pena tam graui
Mundūqz cum fruolis suis condempnaui.
Auzz gemmas predia michil reputaui
Rebus transitorijs abrenuntiaui
Et me christi mamb^s totū cōmendaui.
Ecce mundus moritur uitio sepultus
Ordo rezz uertitur sapiens fit stultus
Exulat iustitia cessat dei cultus
Sunt ī mundo iugiter labor et tumultus
Mundus ad interitum uergit hijs diebus
Dij facti sunt utezz iupiter et phebus
Nam qui nūmos possidet et habundat reb^s
Hic ut cristus colitur septus atiebus.
Et que theoloice uirtutes uocantur
Fides spes et caritas fere suffocant^r
Fraus et auaritia ex quibus ditant^r
Omnibus in seculo toto dominantur.
Si lis ortu nobilis multuqz serenus
Sibenignus humilis moribusqz plenus

Hec ml tibi ꝑderunt si tu lis egenus
Nam sola ꝑcauma formam dat et genus
Si sim ego splendidus uestibus ornatus
Multaqꝫ familia sim aūuallatus
Prudens sum et sapiens et morigeratus
Ego tuus nepos sum tu meus cognatus.
Ista cum dixerit statim euanescat
Nostra consanguinitas et amor frigescat
Cessatqꝫ notitia ita ꝙ me nescit
Qui dum diues fueram surgens michi cessit.
O miranda uanitas o diuitiarum
Amor lamentabilis o uirus amarum
Que tot uiros michi fatiendo carum
Hoc qd' transit citius qm̄ flamma stupaꝫ.
Si nummi diuitibus possent tria dare
Juuentutē floridam et mortem uitare
Pulchram et durabilem prolem procreare
Bene possent diuites nūmos congregare.

Jnuitat ad considerationem mortis.

O Tu miser cogita mors ome cōpescit
Quis est ab initio qui morti nō cessit
Hic qui uiuit hodie cras forte putrescit
Ulli prorsus hominū mors parcē nescit.
Quando domus sūmitas super nasum iacet
Tibi mundi gaudium sicut lutum placet
Non est qui tunc friuolis siue ludis uacet
Tunc apparet ueritas fraus omo tacet.
Non ibi prudentia dolus reputatur
Nec uoluntas diuitis lex ibi uocatur
Cuiqꝫ tunc pro meritis merces sua datur
Omne genus hominum morti deputatur

not' d' repetimanno

Quin per mortem transeat/ quis non honoratur
Vnde quidam sapiens de se uta fatur
Contremisco iugiter dum mens meditatur
Quid sum et quo ppero/ quid michi paratur.
De morte dum cogito/ contremisco et ploro
Vnū est q̄ moriar sed temp⁹ ignoro
Tertium q̄d nescio quor̄ iungar choro
Sed ut suus merear iungi deum oro
Corporis et amime explicat certamen
Post districti iudicis ultimū examen
Nobis celi gaudia/ diuinum det flamen
Omnes qui in seculo sunt decantent Amen.)

: Finis. Sequitur bona doctrina

Ni caste uiuas/ et seruies que iubet abbas
Et ꝓprium demas/ damnandum te fore credas
Hec tria si sperns/ bona que facis omia perdis
Q̄ si non credis· age ris credere pemis

Ms. Codex 717

Traslado dos morgados

Ms. Lat. 90

1957(97571) B A. Gen. S

Manoeu. Ars bene moriendi

f. 1 ra. ult. c. 5

Ms. Codex 917